

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bakalářská práce

2019

Aleš Procházka

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

**Prezentace měnové reformy z roku 1953
v československých tištěných médiích**

Bakalářská práce

Autor práce: Aleš Procházka

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Studijní obor: Mediální studia

Vedoucí práce: PhDr. Petr Bednařík, PhD.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Aleš Procházka

Bibliografický záznam

PROCHÁZKA, Aleš. *Prezentace měnové reformy z roku 1953 v československých tištěných médiích*. Praha, 2019. 45 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, PhD.

Rozsah práce: 45 stran

Anotace

Cílem této práce je postihnout informování o měnové reformě provedené v roce 1953 v oficiálních médiích. Při jejím zpracování jsem využíval především průzkumu archivních dobových periodik a konfrontoval jsem získané údaje s informacemi v odborné literatuře. Analyzovanými periodiky byla bratislavská Pravda, Práca, Rudé právo, plzeňská Pravda a Svobodné slovo. Bakalářská práce je rozdělena na tři sekce, v nichž je zmapována výchozí situace v Československu před provedením reformy, prezentace reformy v dobových médiích a reakce obyvatelstva na provedení reformy.

Annotation

The focus of this thesis is to analyze and summarize the way the 1953 currency reform in Czechoslovakia was represented in the official media. The paper consists of an analysis of newspapers from 1953 and its confrontation with contemporary historical findings. The newspapers analyzed were Slovak newspapers Pravda and Práca and Czech newspapers Rudé právo, Pilsner Pravda and Svobodné slovo. The thesis consists of three sections, covering situation in Czechoslovakia before the currency reform took effect, the newspaper analysis and the description of reactions of citizens to the currency reform.

Klíčová slova

Měnová, reforma, média, komunismus, prezentace, noviny

Keywords

Currency, reform, media, communism, representation, newspaper

Title

Representation of the 1953 Currency Reform in Czechoslovakia in the Official Media

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své rodině za podporu, kterou mi po celou dobu studia poskytovala. Zvláštní dík patří mé manželce za její trpělivost a pochopení.

Obsah

ÚVOD	2
1 POPIS PRŮBĚHU MĚNOVÉ REFORMY	3
1.1 DŮVODY PRO PROVEDENÍ MĚNOVÉ REFORMY	3
1.2 SPOLEČENSKÉ KLIMA V DOBĚ PŘÍPRAVY A PROVEDENÍ MĚNOVÉ REFORMY	4
2 ANALÝZA ZKOUMANÝCH PERIODIK	5
2.1 ANALÝZA ČLÁNKŮ VE SLOVENSKÉM DENÍKU PRAVDA	6
2.2 ANALÝZA ČLÁNKŮ VE SLOVENSKÉM DENÍKU PRÁCA	15
2.3 ANALÝZA ČLÁNKŮ V RUDÉM PŘÁVU	19
2.4 ANALÝZA ČLÁNKŮ V PLZEŇSKÉM DENÍKU PRAVDA	23
2.5 ANALÝZA ČLÁNKU VE SVOBODNÉM SLOVU	28
3 REAKCE OBYVATELSTVA NA DOPADY MĚNOVÉ REFORMY	33
3.1 SROVNÁNÍ KUPNÍ SÍLY OBČANŮ PŘED A PO MĚNOVÉ REFORMĚ	33
3.2 OBČANSKÉ PROTESTY PROTI MĚNOVÉ REFORMĚ	35
ZÁVĚR	37
SUMMARY	37
POUŽITÁ LITERATURA	39

Úvod

Za téma své bakalářské práce jsem zvolil analýzu prezentování průběhu a dopadů měnové reformy z roku 1953 v dobových oficiálních médiích. Zatímco některé předchozí kroky vládnoucí komunistické garnitury šlo označit za kontroverzní (kupř. masové znárodnění majetku z roku 1948 nebo tvrdé postihování odpůrců kolektivizace zemědělství v letech 1950 a 1951), měnová reforma představovala první z opatření vlády, které bylo přijato jednoznačně negativně napříč všemi společenskými vrstvami.

Cílem práce je analyzovat způsob, jakým byla reforma zdůvodňována a ospravedlňována v dobových médiích, jak na ni veřejnost reagovala a jakým způsobem se informování o dopadech reformy v průběhu následujících týdnů a měsíců měnilo. Jako dobové prameny jsem zvolil české deníky Rudé právo, Svobodné slovo a plzeňskou mutaci deníku Pravda. Sekundárním cílem práce je potom postihnout případné rozdíly v informování o reformě na Slovensku, proto jsem k analyzovaným periodikům přidal také bratislavskou Pravdu a deník Práca.

Při zpracování práce jsem se od původně předložené teze musel odchýlit v několika bodech. První z provedených změn byla úprava názvu práce do podoby, která by odrážela úlohu dobových médií při vzniku práce. Druhou ze změn bylo nahrazení analýzy slovenského periodika Smena analýzou jiného slovenského deníku Práca. Poslední z provedených změn bylo zúžení analyzovaného období; původním záměrem bylo zpracovat články zabývající se měnovou reformou v období od počátku dubna 1953 do konce prosince 1953, zjistil jsem však, že relevantní články se v dobových médiích začínají objevovat teprve počátkem května, již okolo poloviny července jich ubývá a ke konci července mizí informování o měnové reformě úplně. Sledované období jsem proto upravil na tři měsíce – od 1. května 1953 do 31. července 1953.

1 Popis průběhu měnové reformy z roku 1953

Provedení měnové reformy oznámil v rozhlase 30. května 1953 předseda vlády Viliam Široký,¹ bezprostředně předtím, než vstoupila v platnost. Stávající bankovky a mince měly platit už jen do konce května, od června již obchody a služby přijímaly pouze nové peníze. Zprávy o tom, že se reforma připravuje, se však na veřejnost neoficiálními kanály přece jen dostaly.

Ve snaze zmírnit aktivní pokusy informovaných občanů své peníze zhodnotit vystoupil pouhý den před vyhlášením reformy v československém rozhlase tehdejší prezident Československa, Antonín Zápotocký. Důrazně popřel, že by se měnová reforma připravovala, zprávy o ní označil za západní propagandu a prohlásil, že československá měna je silná. Jen několik dnů poté ovšem nevyhnutelnost reformy sám musel obhajovat. Záznam Zápotockého projevu z 29. května 1953 se nedochoval, pravděpodobně byl úmyslně skartován.²

Tímto krokem a následným tvrdým postupem vůči občanům protestujícím proti dopadům reformy na životní úroveň se Zápotocký v očích řady občanů Československa v podstatě zdiskreditoval a možná i proto v následujících letech (zemřel na srdeční infarkt v roce 1957)³ veřejně vystupuje jen výjimečně, a to i ve sledovaném období těsně po vstoupení měnové reformy v platnost. Pravdou ale je, že ho krize spojená s provedením reformy zastihla pouhé čtyři měsíce poté, co byl zvolen prezidentem, navíc v poměrně pokročilém věku.

1.1 Důvody pro provedení měnové reformy

Jako oficiální důvod pro provedení měnové reformy označují dobová periodika především odstranění lístkového přidělového systému a s ním související rozbujelá černá ekonomika. (Dobová média ve sledovaném období často zveřejňovala výsledky razíí provedených u překupníků lístků, tzv. keřasů, kteří vykupovali lístky od zákazníků za hotové peníze, následně hromadili nedostatkové zboží zakoupené za lístky a to s přírůžkou přeprodovali

¹ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 12

² NOVOTNÝ, Radovan. *Antonín Zápotocký: Naše měna je pevná a měnová reforma nebude*. Investujeme.cz. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/antonin-zapotocky-nase-mena-je-pevna-a-menova-reforma-nebude/>

³ BUDINSKÝ, Libor. *Jedenáct prezidentů*. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-3909-5 s. 142.

zase za hotové. Podobně jako u případů informování o údajném sabotování povinných dodávek a zadržování zásob pro vlastní potřebu u kulaků, i zde má zveřejňování seznamů zabaveného zboží apelovat především na závist mezi obyvateli, umocněnou poválečnou ekonomickou krizí.) Přestože za stav ekonomiky a rozšířenou nelegální směnu lístků lze činit přímo odpovědný právě vládnoucí režim, jediným kontrolním mechanismem se až do provedení reformy stala spíše zpětná represe. Likvidaci „kasty“ keřasů zmiňují jako pozitivní jev všechna sledovaná média i ve zveřejněném vyjádřeních z lidu, o jejichž autenticitě však lze přinejmenším v některých případech pochybovat.

Reálnými důvody pro provedení reformy byl dlouhodobě neuspokojivý stav ekonomiky a vleklá ekonomická krize. Přestože produktivita a export v letech po převratu v roce 1948 skutečně rostly, většina exportního zboží byla vyvážena do zemí Sovětského bloku nebo byla určena přímo na zbrojení. Na ekonomické situaci se navíc podepsala nucená změna orientace na těžký průmysl; předválečná výroba v Československu se přitom soustřeďovala spíše na lehký průmysl, po převratu v roce 1948 však mělo zaujmout roli hlavního dodavatele strojírenského materiálu, na niž nestačila. Zaměření na průmyslovou výrobu navíc vedlo k přílivu pracovních sil do průmyslového sektoru, které motivovaly především vyšší platy.⁴ Tento přebytek kupní síly spolu s omezenou dostupností spotřebního zboží také znamenal, že se mezi lidmi vyskytovalo poměrně hodně hotovosti. Dalším z cílů měnové reformy tedy bylo omezení nerealizovatelné kupní síly obyvatelstva.

1.2 Společenské klima v době přípravy a provedení měnové reformy

Rok 1953 byl pro země Sovětského svazu (a obecně pro země za železnou oponou) zlomový, nacházíme se v době, kdy skončila první pětiletka a v krátkém časovém odstupu po sobě zemřeli generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu Josif Vissarionovič Stalin a první československý komunistický prezident Klement Gottwald. Měnová reforma přichází šest týdnů po Gottwaldově úmrtí,⁵ kdy se nové vedení země teprve konsolidovalo a pouhých pět let po komunistickém puči, který mělo obyvatelstvo stále v paměti. Nepopulární krok navíc musel prezentovat čerstvě zvolený prezident, který v médiích vystupoval jen zřídka a při kontaktu s veřejností se spoléhal spíše na četné

⁴ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 8

⁵ BUDINSKÝ, Libor. *Jedenáct prezidentů*. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-3909-5 s. 115.

besedy, na kterých vystupoval.

Měnovou reformu lze označit za první náročnější zkoušku vládnoucího režimu od převzetí moci v roce 1953. Přípravy reformy začaly již v roce 1952, kdy byla zvláště vytvořené pracovní skupině na Státním úřadu plánovacím uložena tvorba nových cen.⁶ Prvním opatřením o ekonomických změnách, které mohli postřehnout i občané spoléhající se pouze na oficiální informace, ale byla úprava výplaty mezd. V květnu byly mzdy rozděleny na zálohu a doplatek; oficiálním vysvětlením zveřejněným v Rudém právu byla velká vytíženost bank a pošt v jednotném termínu výplat,⁷ ve skutečnosti se však počítalo s tím, že zálohu vyplacenou ve starých penězích občané promění ve zboží denní potřeby a doplatek již obdrží v nové měně.⁸ V důsledku vyhlášení úprav výplaty mezd došlo mezi obyvatelstvem k šíření dohadů a zvěstí, posílených tím, že obchody s volným zbožím byly od 25. května uzavřené z důvodu údajných inventur. Vznikly tak oprávněné obavy, že po znovutevření budou ceny zboží na volném trhu vyšší.⁹

Oznámení o měnové reformě na rozdíl od ostatních centrálně sdělovaných nařízení neputovalo obvyklou hierarchií a níže postavené stranické instituce se o ní dozvěděly stejnou cestou jako řadoví občané. Na reformu nebyli připraveni ani níže postavení komunističtí funkcionáři, kteří jí nutně byli postižení také a navíc netušili, jak toto opatření vysvětlovat, což kulminující nespokojenost pouze prohloubilo.¹⁰

Provedení reformy tentokrát nepostavilo jen občany proti režimu, ale také paradoxně komunisty proti komunistům, a prohloubilo nedůvěru mezi krajskými organizacemi a vedením strany. Nepřipravenost státního aparátu na sílu negativního přijetí reformy následně vyústilo v občanské nepokoje.¹¹

2 Analýza sledovaných periodik

Studium analyzovaných periodik prokázalo silnou závislost lokálnějších médií na ústředním informování z oficiálních zdrojů. Mnoho zpráv je přejímaných v doslovném

⁶ ĐOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 16.

⁷ NESG. *Ke změnám ve výplatních termínech mezd a platů*. Rudé právo, 1953, č. 142 (23. 5.), s. 2.

⁸ ĐOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 21.

⁹ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 162.

¹⁰ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 165.

¹¹ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 171.

přepise z Rudého práva, místy jsou zveřejňovány i překlady dlouhých politických elaborátů ze sovětské Pravdy.

Zmíněná atmosféra nejistoty a strachu je jasně patrná i v analyzovaných médiích. Drtivá většina zveřejňovaného obsahu procházela silnou předběžnou cenzurou a autocenzurou. Oficiální cenzura byla od 22. dubna 1953 sankcionována prostřednictvím tajně zřízené instituce nazvané Hlavní správa tiskového dohledu, jejímž schvalovacím procesem musely projít veškeré mediální obsahy.¹²

Zveřejňované články vlastní proveniencí potom často recyklovaly stále stejná témata (kupř. reakce, komentáře a rozvádění témat nadnesených v projevech nejvyšších stranických činitelů na X. sjezdu komunistické strany Slovenska se ve slovenských novinách objevují hned několik následujících týdnů). Jediné v médiích zveřejňované dobové dokumenty, které procházely minimální redakční úpravou, jsou články pocházející z obou extrémů autorského spektra – dopisy od občanů (ač pečlivě vybírané, některé přece jen referují o problémech, se kterými byla konfrontována celá společnost) a projevy stranických funkcionářů, především Antonína Zápotockého, Viliama Širokého, vzácněji i Zdeňka Nejedlého a Karla Bacílka.

Po převratu v únoru 1948 přešla kontrola v tištěných médiích do rukou politických stran a dalších státních institucí, úplný konec soukromého podnikání na mediálním trhu potom znamenal zákon z roku 1949.¹³ Od roku 1949 se primární funkcí periodik (a to i krajských a okresních) stává šíření propagandy, čemuž je přizpůsobený jejich vzhled a jejich struktura.

2.1 Analýza článků ve slovenském deníku Pravda

Deník Pravda byl již od svého založení v roce 1920 levicově orientovaný. V roce 1921 se transformoval v čistě komunistické médium¹⁴ a v letech 1948-1989 šlo o ústřední informační orgán Komunistické strany Slovenska. Pravda tedy na Slovensku zastávala obdobnou funkci, jakou v česky mluvící části země plnilo Rudé Právo. Podobně jako Rudé

¹² KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. s. 139.

¹³ SERAFÍNOVÁ, Danuša – VATRÁL, Jozef: *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky*. Ružomberok: Katolícka univerzita 2005, s. 135.

¹⁴ JANCURA, Vladimír. *Pravda s okovami stranickosti. A bez nich*. Správy - Pravda.sk [online]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/167699-pravda-s-okovami-stranickosti-a-bez-nich/>

právo, i Pravda prošla po Sametové revoluci převodem do soukromého vlastnictví a vychází dodneška v tištěné i elektronické podobě (na serveru www.pravda.sk).

Z technologického hlediska jsou noviny na nižší úrovni než Rudé právo (nebo, obecně řečeno, na nižší úrovni než většina česky psaných deníků ze stejné doby). Deník má standardně osm stran (občas ale jen šest), poslední strana je vyhrazená zprávám ze sportu, na třetí až čtvrté straně jsou potom zveřejňované zprávy ze zahraničí, obvykle politického charakteru. Grafických prvků obsahuje Pravda jen málo, pouze jednu až dvě černobílé fotografie (či karikatury) na číslo.

V úvodních stránkách novin převládá tlumočení zpráv z politiky, často přebíraných z českých novin. Přebírají se přitom nejen zprávy ovlivňující dění v celém Československu, ale i zcela regionální noticky, které se Slovenskem nijak nesouvisí – zveřejněn je kupř. zápis o průběhu návštěvy Antonína Zápotockého v Českobudějovickém kraji.¹⁵ Lze spekulovat, že ke zveřejňování podobných oznámení redaktoři Pravdy přistupovali částečně kvůli nedostatku vlastního originálního obsahu – a částečně také kvůli absenci centralizované doktríny, která by udávala jasný ideologický směr a stanovila, o jakých tématech by se mělo informovat.

Ačkoli některé zprávy byly pravděpodobně centralizovaně zaslané ke zveřejnění v identickém znění ve všech československých tištěných periodických (jako dobrý příklad může sloužit třeba zpráva o jmenování Antonína Zápotockého československým prezidentem¹⁶), vždy jsou důsledně překládány do slovenštiny. Tato praxe platí i v opačném gardu – projevy politiků (např. Viliama Širokého) pronášené ve slovenštině a zprávy přejímané ze slovenských novin jsou v českých novinách překládány do češtiny. Podobně se zachází dokonce i s vlastními jmény a příjmeními politiků, první tajemník ÚV KSS Karel Bacílek je ve slovenských novinách uváděn jako Karol Bacílek a sekretář ÚRO Jaroslav Kolář jako Jaroslav Kolár.

Lokálnější zpravodajství lze najít v rubrikách Zvesti a Z redakčnej pošty Pravdy, které sice také obsahují prvoplánovou propagandu a těžko uvěřitelné příběhy ze života čtenářů, ale místy podávají náhled na podobu každodenního života na území slovensky mluvící části republiky. Ještě o něco lépe dobovou atmosféru ilustrují přepočty cen spotřebního zboží oproti průměrným výplatám, které byly uváděny po provedení reformy; ceny byly

¹⁵ NESG. *Prezident republiky Antonín Zápotocký přijal delegáciu Českobudějovického kraja*. Pravda, 1953, č. 141 (21. 5.), s. 1.

¹⁶ NESG. *Súdrh Antonín Zápotocký zvolený za prezidenta republiky*. Pravda, 1953, č. 82 (22. 3.), s. 1.

stanovované centralizovaně a platně celostátně, stejně jako výplaty (dopady reformy na mzdy a úspory občanů jsou obšírněji rozpracovány v sekci 3.1).

Jedním z cílů této práce bylo zjištění, zda se československý občan mohl o plánování měnové reformy dozvědět něco bližšího pouze na základě studia oficiálních a běžně přístupných zdrojů. Přestože měnovou reformu žádný ze článků zveřejněných před 31. květnem 1953 přímo nezmiňuje, několik projevů československých politiků otištěných v Pravdě před počátkem sledovaného období blízcí se změny opravdu naznačuje. Už 31. března, tj. necelé dva týdny po zvolení Antonína Zápotockého československým prezidentem, se v Pravdě objevuje článek o ekonomických problémech ve výrobě, zmiňující klesající výnosy a neplnění norem.¹⁷ Potíže podobného rázu zmiňuje ve svém dubnovém projevu také předseda vlády Viliam Široký, který uvádí, že kvůli neuspokojivé ekonomické situaci přistoupil k reorganizaci vlády a zřízení nových ministerstev a odborů, jejichž cílem má být vyšší produktivita výroby.¹⁸ Ve stejném čísle Pravdy vyšly dva články, které lze pokládat za přímo varovné. V prvním z nich mluví odborník o prospěšnosti kolchozů a kolektivizace zemědělství, která je sice dobrovolná, ale přistupují k ní všechny státy napříč sférou sovětského vlivu,¹⁹ a ve druhém zmiňuje úředník z ministerstva financí prospěšnost spoření v peněžních ústavách pro zachování blahobytu dělnické vrstvy.²⁰ Pokud by se čtenář, ať už by šlo o dělníka nebo o drobného zemědělce, podle těchto opatrně formulovaných rad zařídil, utrpěl by při plánované reformě znatelně menší finanční ztráty.

Určité náznaky o připravování reformy lze vyčíst také z oficiálních prohlášení. Zpráva o zasedání Národního shromáždění ke státnímu rozpočtu z konce dubna je sice stejně pozitivní jako všechny ostatní zprávy o stavu ekonomiky, ale už i ta zmiňuje přebytek hotovosti mezi lidmi a obtížné řešení situace, kdy poptávka silně převyšuje nabídku.²¹ Nejupřímnější je překvapivě přímo Antonín Zápotocký ve dvou projevech zveřejněných 9. a 16. května. V projevu k výročí konce druhé světové války zmiňuje, že květen roku 1953 znamená počátek nové etapy dějin s novými úkoly a novými protivenstvími, které bude

¹⁷ NESG. *O niektorých problémoch a nedostatkoch výroby*. Pravda, 1953, č. 91 (31. 3.), s. 3.

¹⁸ ŠIROKÝ, Viliam. *Prejav predsedu vlády súdruha V. Širokého*. Pravda, 1953, č. 107 (17. 4.), s. 1.

¹⁹ RUMJANCOV, V. M. *Spoločný a osobný majetek v kolchozoch*. Pravda, 1953, č. 107 (17. 4.), s. 3.

²⁰ JERGA, Jozef. *Sporenie – nástroj k uskutočneniu blahobytu pracujúcich*. Pravda, 1953, č. 107 (17. 4.), s. 4.

²¹ NESG. *Národné shromáždzenie začalo prerokovávať návrh štátneho rozpočtu na rok 1953*. Pravda, 1953, č. 112 (22. 4.), s. 3-4.

třeba překonat.²² O týden později se vrací k vlastní minulosti, kdy za první republiky organizoval stávky v závodech v Kladně a v Mostě, za což byl dvakrát pravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody.²³ Podotýká, že doba se změnila, že cílů, za které se stávkovalo, bylo dosaženo a organizace dalších stávek tedy nemá smysl; vzhledem k tomu, že současná republika je lidová, znamená případné stávkování pouze snižování produkce a v konečném důsledku i ztrátu pro samotné stávkující.²⁴ Jinými slovy, Zápotocký byl přinejmenším do nějaké míry schopen předvídat nespokojenost, kterou mezi občany chystané opatření vyvolá.

Oznámení o provedení měnové reformy přesto přichází jako blesk z čistého nebe.²⁵ Celé číslo Pravdy je věnováno oznámením, vysvětlením a podrobným popisům dopadů měnové reformy na účetnictví, mzdy a úspory – pro většinu slovensky mluvícího obyvatelstva měla v tomto případě Pravda fungovat jako primární referenční zdroj. Likvidaci úspor obyvatelstva, která se dotkla v podstatě všech občanů Československa, přechází novinové články jednou až dvěma větami, kde ji označují za jednorázovou ztrátu, kterou mají nahradit nespecifikované hmotné výhody vyplývající z vyšší kupní síly nové koruny a nová sociálně zaměřená opatření (kupř. zvýšení přídavků na děti nebo důchodů). Předseda vlády Viliam Široký ve svém projevu ze stejného dne označuje za viníky měnové reformy kulaky, překupníky a Rudolfa Slánského (na toho se dobové noviny odkazují při vysvětlování ekonomických problémů bezmála ve všech případech) a občany, kteří doma přechovávali větší částky v hotovosti, označuje za spekulanty.²⁶ Odvolává se také na projev Klementa Gottwalda na IX. sjezdu KSČ z roku 1949, kde Gottwald označil přidělové lístky za přechodné řešení ekonomické situace, které by nemělo mít delšího trvání. Ve stejný den také přichází pokyn ministerstva vnitřního obchodu, stanovující centrálně nastavené ceny základních potravin.²⁷ Dodatky s přehledem cen dalšího zboží v Pravdě vycházejí v průběhu dalších dnů a týdnů.

Prezentace měnové reformy, jejích dopadů a jejího přijetí je v Pravdě jednoznačně

²² ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Osem rokov budovania republiky*. Pravda, 1953, č. 129 (9. 5. 1953).

²³ BUDINSKÝ, Libor. *Jedenáct prezidentů*. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-3909-5 s. 126.

²⁴ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 136 (16. 5. 1953), s. 1-2.

²⁵ NESG. *Usnesenie vlády republiky československej a ústredného výboru KSČ o uskutočnení peňažnej reformy a zrušení lístkov na potravinárske a priemyselné tovary*. Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 1-2.

²⁶ ŠIROKÝ, Viliam. *Prejav predsedu vlády. V. Širokého na plenárnom zasadani Národného shromaždenia*. Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 3-4.

²⁷ NESG. *Príkaz ministra vnútorného obchodu o nových jediných štátnych maloobchodných cenách poravínárskeho a priemyselného tovaru*. Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 3-4.

pozitivní. Přestože ji však obyvatelé podle zveřejňovaných článků mají bouřlivě vítat a oceňovat zlepšení životní úrovně, ke kterému v důsledku provedení reformy dojde,²⁸ jen o den později začíná v Pravdě vycházet nepravidelná rubrika nazvaná „Na pomoc agitátorom“.²⁹ V ní se politickým agitátorům v závodech a obcích radí, jak mají výhody reformy prezentovat pracovníkům a občanům. V českých novinách, dokonce ani v Rudém právu, se podobná rubrika nevyskytuje; s největší pravděpodobností má nahrazovat nástroje politické indoktrinace v oblastech Slovenska s nižší úrovní infrastruktury a nižší hustotou zalidnění, kde muselo především v této roční době (tj. v nadcházejících žních) docházet k izolaci jednotlivých politických pracovníků. Jako prospěšné mají agitátoři při vysvětlování výhod reformy zmínit především nové sazby přídavků na děti nebo slevy na dani z příjmu. Poněkud smutně působí oznámení o změně ceny novin³⁰ - zatímco denní tisk zlevnil ze 2 Kčs na 40 haléřů, tedy o reálných 80%, o které byly zkrácené mzdy a úspory občanů (v lepším případě), zboží zlevňuje o podstatně menší částky. Namátkou kupř. chléb je oproti stavu před měnovou reformou zlevněn o 31% (mouka dokonce jen o 22%), pro zákazníky je tedy ze dne na den o polovinu dražší.³¹

Další prezentování reformy v následujících dnech sahá od nejjednodušších forem propagandy až po otevřené výhrůžky. Ve článku, který zabírá téměř celou stránku, se zveřejňují reakce obyvatel napříč celým Košickým krajem a celým sociálním spektrem, všichni oslovení občané se však o provedené reformě vyjadřují pochvalně.³² Tento formát článku používá Pravda poměrně často, obvykle u zpráv, které zasahují širší část populace nebo u reakcí na projevy politiků; jeho účelem je především vyvolání zdání jednoty veřejného mínění a soudržnosti. Naproti tomu sekretář Ústřední rady odborů, Jaroslav Kolář, ve svém příspěvku v Pravdě nabízí vhled do reálně podniknutých opatření a popisuje oficiální stanovisko vlády. Vyzdvihuje přednosti reformy a „poraženecké pokusy o podkopávání nových usnesení“ slibuje odhalovat a rozbíjet.³³ Za zmínku stojí, že bývalým předsedou ÚRO byl právě Antonín Zápotocký – v důsledku nátlaku

²⁸ NESG. *Pracujúci miest i vidieka schvalujú uskutočnenie menovej reformy a zručenie lístkového systému*. Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 1.

²⁹ NESG. *Na pomoc agitátorom. Opatrenia vlády a strany – cesta k ďalšiemu rozvoju nášho hospodárstva*. Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 2.

³⁰ NESG. *Upozornenie*. Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 2

³¹ NESG. *Príkaz ministra vnútorného obchodu o nových jediných štátnych maloobchodných cenách poravnárskeho a priemyselného tovaru*. Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 3-4.

³² NESG. *Pracujúci našej vlasti vítajú peňažnú reformu a zručenie lístkového systému*. Pravda, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 1

³³ KOLÁŘ, Jaroslav. *Vytváráme predpoklady ďalšieho zrýchlenia nášho hospodárskeho vývoja*. Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 4

mezinárodních odborových organizací, které upozorňovaly na vznikuvší střet zájmů, byl z jeho čela nucen odstoupit v roce 1950.³⁴ Nesmlouvavý postoj vůči občanům, postiženým dopady reformy, který zde Kolář zaujímá, se do značné míry shoduje s oficiální linií, kterou razil i Zápotocký.

Přijetí reformy vzbudilo rozsáhlejší reakce, než se původně očekávalo, v souvislosti s tím se mění také tón dalších zveřejňovaných článků. Zatímco původní informování o reformě bylo spíše v duchu předávání nových informací a oznamování hotových skutečností, několik dní po provedení reformy se objevují články, které se opatření pokouší zdůvodnit a vysvětlit. V dalším článku pro agitátory se doporučuje nižší zlevnění spotřebního zboží oproti pokráceným mzdám odůvodnit špatnou úrodou nebo dovozem určitých komodit z kapitalistického zahraničí (např. kávy),³⁵ jiná zpráva zase srovnává nezáviděníhodnou situaci nejnižších vrstev v USA se sociálními jistotami, kterých se může dočkat dělník v socialistické zemi.³⁶ Přestože je tedy měnová reforma v Československu ryze interním opatřením, je podle Pravdy možné za některé její negativní dopady na ekonomickou situaci občanů vinit kapitalistickou cizinu.

Články, které se objevují v následujících dnech, se soustředí především na zdůrazňování faktu, že si pracující kvůli reformě nijak nepohoršili. Úhelným kamenem jsou přitom především mzdy, o faktickém odstranění úspor občanů se v Pravdě příliš nehovoří. Srovnávání nákladů a úspor před a po reformě je přitom podáváno poměrně zavádějícím způsobem. Slevy se počítají z cen před reformou, tj. ze starých korun, podobně se počítají zvýšení přídavků na děti. Vychází se vždy z cen na volném trhu, nikoliv na tom lístkovém, které jsou podstatně nižší a za které většina obyvatelstva reálně nakupovala. Nelze nedojít k závěru, že se státní aparát snažil zneužít nízké finanční gramotnosti nejpočetnějších nižších vrstev, které měla reforma teoreticky zasáhnout nejméně. Možná proto je také zmiňováno, že nejvyšší platy nebudou zvyšovány (tj. budou pouze převedeny v poměru pět ku jedné), protože hotovosti je mezi obyvatelstvem pořád nadbytek a ceny veškerého spotřebního zboží jsou zmrazené a stanovované centrálně; plat v podobné výši by měl na uživení bohatě postačovat a vyšší platy by vedly pouze k dalšímu hromadění nepotřebné

³⁴ KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa – Doba tání 1953-1956*. Brno: Barrister and Principal, 2005. ISBN 80-86598-98-5 s. 66

³⁵ NESG. *Na pomoc agitátorom. Fakty o význame menovej reformy*. Pravda, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 2.

³⁶ ČIERNY, Ján. *Ožobračovanie väčšiny obyvateľstva v kapitalistických krajinách*. Pravda, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 3

hotovosti.³⁷

Týden poté, co byla reforma uvedena v platnost, se v Pravdě objevují články, které připouštějí, že mohla u obyvatelstva vyvolat nespokojenost. V dalším ze článků pro agitátory zazní, že lidé, kteří přišli o úspory, nemuseli být jen šmelináři a třídní nepřátelé, a že by se s nimi nemělo jednat opovržlivě a přezíravě, nýbrž s pochopením. Doporučuje se v něm vysvětlit takto postiženým občanům, že jde o nutnou oběť, za kterou budou v budoucnosti bohatě odškodněni (ač ne hotovostí).³⁸ Převzatý článek z Rudého práva jde o něco dále, pravděpodobně proto, že na Slovensku měl 13. června začínat X. sjezd KSS a případné veřejné manifestace nespokojenosti by byly nežádoucí, zatímco v české části republiky se žádné oficiální akce podobného rozsahu neplánovaly. Poprvé se zde píše o možném narušení názorové jednoty obyvatelstva – proti reformě prý vystoupili nejen příslušníci bývalé buržoazie a reakcionáři, ale také někteří nedostatečně uvědomělí komunisté. Provedení reformy je označeno jako demonstrace oficiálního názorového proudu, odpor nebo veřejné vystupování proti správnosti reformy je považováno za nekomunistické a reforma samotná měla fungovat jako určitá forma prověrky – pokud se proti ní někdo vymezuje, znamená to, že nevidí její budoucí výhody a nevnímá její pozitivní dopady na ekonomickou situaci.³⁹

V nadcházející fázi informování přichází řada na srovnávání současné mzdové situace a kupní síly se situací v předválečné době. Podle jedné z analýz má být průměrná kupní síla obyvatelstva po reformě dvakrát vyšší než byla za první republiky,⁴⁰ navíc s novým systémem státních dávek a důchodů, k čemuž přispívá i zrušení lístkového systému.⁴¹ Ve stejném vydání novin je zveřejněn další seznam centralizovaných cen zboží, ve kterém je mj. cena běžného pánského kabátu stanovena na 650 nových Kčs, tj. zhruba dvě třetiny průměrného měsíčního výdělku manuálního pracovníka (v příkladu, který byl v Pravdě uveden, by si při plnění plánu na 150% a odpracování dvou set hodin měsíčně přišel soustružník na cca 940 Kčs za měsíc,⁴² zatímco průměrná tkadlena z jiného příkladu uvedeného v periodiku Práca si mohla vydělat až 1004 Kčs, obojí pravděpodobně navíc

³⁷ NESG. *O čo sa zvýší hodinová mzda robotníka*. Pravda, 1953, č. 154 (4. 6.), s. 2.

³⁸ NESG. *Slovo našim agitátorom*. Pravda, 1953, č. 156 (5. 6.), s. 5

³⁹ NESG. *Komunisti na čele*. Pravda, 1953, č. 156 (5. 6.), s. 1-2

⁴⁰ NESG. *Zárobky v kapitalistickej ČSR a dnes*. Pravda, 1953, č. 157 (6. 6.), s. 3.

⁴¹ NESG. *Novácki robotníci vítajú peňažnú reformu a zrušenie lístkového systému*. Pravda, 1953, č. 156 (5. 6.), s. 3

⁴² NESG. *Niektoré ďalšie ceny potravín a priemyselných výrobkov*. Pravda, 1953, č. 157 (6. 6.), s. 8

před zdaněním).⁴³

Přetištěné projevy místopředsedy vlády Zdeňka Nejedlého a prezidenta Antonína Zápotockého, které byly zveřejněné 9. a 11. června, reagují na současné dění v zemi a naznačují, jakými otázkami se mohl průměrný občan ČSR ve dnech a týdnech po uskutečnění reformy zabývat, i když v tehdejších médiích (až na velmi ojedinělé výjimky – viz kapitola 2.4) nebyly vůbec zmíněny. Dokonce se zdá, jako by projevy obou politiků úmyslně vystupovaly z informačního vakua, kterým se periodika (*Pravdu* nevyjímaje) dobrovolně obklopila. Zdeněk Nejedlý poměrně upřímně přiznává, že chápe, že průměrný občan nemusí dalekosáhlé dopady reformy rozeznat a bude spíše hodnotit to, jak ovlivnila jeho soukromý život. Jedním dechem ale dodává, že případná ztráta úspor neprozřetelně uchovávaných v hotovosti je nutná oběť přinesená na oltář prospěchu většiny.⁴⁴ Projev Antonína Zápotockého z pražského závodu ČKD Sokolovo je jeho prvním a posledním veřejným vystoupením, kde reaguje na zvěsti kolující mezi lidem. Hlavním účelem provedení reformy byla podle něj likvidace třídních nepřátel – proto ji také nemohl oznámit předem, nechtěl reakcionářům poskytnout žádný čas na přípravu. Ztráty úspor pracujících sice lituje, ale (podobně jako Nejedlý) ji považuje za nezbytnou daň za pokrok. Veškeré zprávy o stávkujících, zraněných a mrtvých dementuje a prohlašuje za nepřátelskou propagandu. V konečném důsledku označuje všechny ty, kteří proti reformě vystupují, za třídní nepřátele či příslušníky bývalé buržoazie a jejich rozkladný vliv přirovnává k nebezpečí fašismu.⁴⁵ Další článek, zveřejněný o den později, vysvětluje důležitost reformy pro boj s třídním nepřítelem – konkrétně její destruktivní dopad na třídní nepřátele srovnává s výsledkem procesu s Rudolfem Slánským.⁴⁶

Bližší zmínky o obecném přijetí reformy na Slovensku je potom možné najít v obsáhlé Zprávě o činnosti ústředního výboru KSS, která byla vydaná v průběhu X. sjezdu KSS a která zabírala skoro celé vydání *Pravdy* ze 14. června. V ní Viliam Široký obviňuje pracující v košickém a žilinském kraji z toho, že se dostali pod vliv reakční nepřátelské agitace.⁴⁷ Projev prezidenta Zápotockého ze stejného sjezdu připouští, že ne všichni

⁴³ NESG. *Radostný odraz peňažnej reformy na pracoviskách*. Práva, 1953, č. 144 (17. 6.), s. 6

⁴⁴ NEJEDLÝ, Zdeněk. *Významný krok na ceste budovania socializmu*. Pravda, 1953, č. 160 (9. 6.), s. 4

⁴⁵ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 162 (11. 6.), s. 1, s. 3

⁴⁶ FERIANC, Ján. *Menová reforma – predpoklad rozvoja nášho hospodárstva*. Pravda, 1953, č. 163 (12. 6.), s. 4-5.

⁴⁷ ŠIROKÝ, Viliam. *Zpráva o činnosti Ústredného výboru KSS a ďalšie úlohy strany*. Pravda, 1953, č. 165 (14. 6.), s. 5.

občané reformu uvítali, soustředí se ale na práci pro lepší zítřky a konkrétní protesty proti reformě nezmiňuje. Srovnává navíc hospodářskou situaci na Slovensku za první republiky a v současnosti, věnuje se především postavení nejchudších obyvatel Slovenska.⁴⁸ O den později se do Pravdy vrací nepravidelná rubrika „Z redakčnej pošty Pravdy“, která od provedení reformy absentovala. Z několika uvedených dopisů působí jen jediný jako skutečně čtenářský,⁴⁹ reformou se však nezabývá žádný ze zveřejněných dopisů ani v tomto, ani v dalších dílech rubriky.

Tři týdny po provedení reformy informování o ní slábne, pozornost Pravdy se přesunuje od přímých reakcí a vysvětlování reformy k jejím praktickým důsledkům. Výňatek z usnesení rozšířeného vedení ÚRO opakuje obvinění z nedostatku organizace a stranické disciplíny, která zmínil Viliam Široký, a dodává, že hlavním tématem budoucnosti bude především hospodárnost a šetření s novou měnou.⁵⁰ Ve stejném duchu se reformou zabývá i další červnový článek, který vysvětluje, že reforma má pomoci zvýšit objem výroby a životní úroveň pracujících, ovšem pouze za předpokladu, že se zmínění pracující přičiní o její rozumné využití.⁵¹

Za poslední z fází reprezentace reformy lze označit několik finančních analýz, které srovnávají kupní sílu obyvatelstva před měnovou reformou a po ní. Východiskem pro jejich provedení je fakt, že reforma již několik týdnů funguje a nyní již je možné hodnotit její efekt na obyvatelstvo. Kromě porovnání výdajů a příjmů fyzických osob nebo rolníků konkrétního zemědělského družstva⁵² vycházejí i kurióznější srovnání, kdy se porovnává cena radiopřijímače za první republiky v roce 1932 s jeho pořizovací cenou v roce 1953.⁵³ Hledáček novin se po provedení reformy zaměřuje ze šmelinářů a překupníků na jiné nešvary, které škodí ekonomice, především tzv. bulačství (absentérismus a fluktuace pracovníků),⁵⁴ dále ale i na kulaky a veřejné pranýřování osob, které se pokoušely co

⁴⁸ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky súdruha A. Zápotockého na X. sjazde*. Pravda, 1953, č. 167 (16. 6.), s. 1-2.

⁴⁹ TEŽBÍR, Simeon. *Z redakčnej pošty pravdy – Ako kulak „splnil“ dodávku*. Pravda, 1953, č. 169 (17. 6.), s. 8.

⁵⁰ NESG. *Z usnesenia rozšířeného predstavenstva ÚRO k menovej reforme*. Pravda, 1953, č. 171 (20. 6.), s. 2.

⁵¹ NESG. *Za najvyššiu hospodárnosť v celom národnom hospodárstve*. Pravda, 1953, č. 172 (21. 6.), s. 1-2.

⁵² INOVECKÝ, Jozef. *Po menovej reforme a cenovej úprave zvyšuje sa hodnota pracovnej jednotky družstevníkov v Drženiciach*. Pravda, 1953, č. 172 (23. 6.), s. 6.

⁵³ NESG. *Plnením usnesení X. sjazdu k zabezpečeniu plánu v poľnohospodárstve*. Pravda, 1953, č. 176 (25. 6.), s. 1-2.

⁵⁴ NESG. *Usnesenie predstavenstva Ústrednej rady odborov zo dňa 6. júla 1953*. Pravda, 1953, č. 188 (7.7.), s. 2.

nejrychleji proměnit naspořené peníze za zboží.⁵⁵ Antonín Zápotocký v novinách figuruje již jen dvakrát, poprvé při zaslání blahopřejného dopisu k založení Slovenské akademie věd⁵⁶ a podruhé v projevu na folklórních slavnostech mládeže v Brně.⁵⁷ Reformou se obšírněji nezabývá ani v jednom případě a spíše se pokouší sdělit nejnútnejší minimum a stáhnout se do ústraní. Od poloviny července informování o reformě v deníku Pravda ustává.

2.2 Analýza článků ve slovenském deníku Práca

Deník Revolučního odborového hnutí Práca začal vycházet v roce 1946 a profiloval se jako periodikum méně oficiálního rázu než slovenská Pravda (ta byla, podobně jako Rudé právo v české části republiky, povinně distribuována na všechna pracoviště). Práca byla druhým nejčtenějším deníkem na Slovensku a oproti Pravdě se zaměřovala především na hospodářskou a odborářskou problematiku.⁵⁸

Práca v roce 1953 následuje podobný kompoziční formát jako Pravda; první dvě strany periodika jsou obvykle věnované československé politice a projevům funkcionářů, další jedna až dvě strany zprávám ze zahraničí nebo publicistice a poslední stránka patří sportovnímu zpravodajství. Oproti Pravdě má Práca pouze šest stránek, obsahuje více fotografií a obvykle i určité rozptýlení pro volný čas ve formě šachových úloh. Obecně lze ale říci, že technická a tisková kvalita analyzovaných slovenských novin je na horší úrovni než kvalita českých periodik, zvláště pokud jde o reprodukované fotografie.

Přestože nejde o regionální noviny, lze tu najít lokální zpravodajství, obvykle o průběhu a termínech zemědělských prací (koncem května začínají přípravy na žně), pokyny pro jejich provádění⁵⁹ nebo jednoduché propagandistické články. Jazyk je u nepřijatých článků jednodušší a rubrika s radami pro politické agitátory zde absentuje úplně. Za typickou cílovou skupinu Práce je tedy možné označit především občany s nižším příjmem a dosaženým vzděláním, žijící na slovenském venkově.

⁵⁵ NESG. *Špekulanti v menovej reforme nepochodili*. Pravda, 1953, č. 188 (9.7.), s. 8.

⁵⁶ NESG. *List prezidenta republiky Antonína Zápotockého k ustavující schůzi Slovenskej akadémie vied*. Pravda, 1953, č. 178 (27. 6.), s. 1.

⁵⁷ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 187 (6.7.), s. 1.

⁵⁸ SERAFÍNOVÁ, Danuša – VATRÁL, Jozef: *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky*. Ružomberok: Katolícka univerzita 2005, s. 139

⁵⁹ NESG. *Zabezpečiť výrobu zeleniny, ovocia a hrozna*. Práca, 1953, č. 83 (8. 4.), s. 5.

Tomu je podřízena také skladba zpráv a jejich formulování. Především ve zprávách ze zahraniční politiky se autoři článků nebojí opakovaně a plošně označovat západoněmecké politiky za fašisty (zvláště ty, kteří usilují o remilitarizaci Německa)⁶⁰, Brity za kolonizátory a Američany za vykořisťovatele. Informování o měnové reformě je zde ještě o něco jednostrannější než v ostatních periodických a ustává dříve. Příčinou může být snaha o přecházení a ignorování problémů způsobených reformou a odepření veřejnosti možnost dialogu, byť by šlo o dialog fiktivní. Zdání určité možnosti dialogu mohlo být vyvoláno tím, že v *Práci* je podstatně více prostoru pro čtenářské podněty (především jde o stížnosti) ohledně dění v jejich okolí.⁶¹ Oproti ostatním zkoumaným periodikům navíc *Práce* obsahuje zveřejněné komentáře funkcionářů ÚRO, ač se jejich obsah jen zřídka odchyloje od informací oficiální linie.

Zajímavější data lze získat z odlišných formulací jednotlivých zveřejněných zpráv. Koncem dubna vychází článek o jednomyslném schválení státního rozpočtu na rok 1953 (doslova jej měl podle *Práce* v Národním shromáždění provázet bouřlivý potlesk),⁶² kde je oproti zprávám v bratislavské *Pravdě* zmíněno i schválení několika nových, významných zákonných opatření. Na překotné a neodpovídající zvyšování mezd a kupní síly oproti pomaleji rostoucí produktivitě si ve svém prvomájovém projevu znovu stěžuje také Antonín Zápotocký.⁶³

Práce je možná ještě o něco závislejší na oficiálních vyjádřeních než *Pravda* a tak se stává, že často reaguje na zveřejněné projevy funkcionářů vlastním výkladem, doplňováním a aplikací na místní podmínky. Když Antonín Zápotocký v polovině května kritizoval absenci a fluktuaci pracovníků,⁶⁴ redaktoři *Práce* mu jen o tři dny později dali za pravdu a navíc doplnili, že absentérství je znakem spojenectví s třídními nepřáteli.⁶⁵ Stejně je odůvodněné i provedení měnové reformy, která má podle *Práce* primárně sloužit k potírání spekulantů, kulaků a chronických absentérů.⁶⁶ Podobně jako v *Pravdě* tu po provedení reformy ubývá příspěvků, které píšou přímo čtenáři, a ubývá také řádkové inzerce. Kromě projevů zástupců Národního shromáždění, které byly zveřejněny také v dalších

⁶⁰ NESG. *Z veľkého utrpenia zrodila sa veľká sila*. *Práce*, 1953, č. 86 (11. 4.), s. 1-2.

⁶¹ SITÁR, Antonín. *Prečo Masopriemysel v Nitre neplní predmájový záväzok*. *Práce*, 1953, č. 106 (5. 5.), s. 2.

⁶² NESG. *Národné shromaždenie jednomyselne schválilo rozpočet na rok 1953*. *Práce*, 1953, č. 97 (24. 4.), s. 3.

⁶³ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky A. Zápotockého*. *Práce*, 1953, č. 103 (1. 5.), s. 2.

⁶⁴ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. *Práce*, 1953, č. 118 (16. 5.), s. 1.

⁶⁵ NESG. *Absencia a fluktuácia – zlo výroby*. *Práce*, 1953, č. 118 (19. 5.), s. 1.

⁶⁶ NESG. *Zprávy zo zasadnutí úv ksč, vlády a národného shromaždenia*. *Práce*, 1953, č. 129 (31. 5.), s. 1-2.

sledovaných periodicích,⁶⁷ přetiskuje Práca bezprostředně po provedení reformy také dvě vyjádření Ústředního revolučního hnutí. V prvním z nich apeluje ÚRO na agitátory, aby potírali nepodložené pomlvy a poraženectví a tvrdě bojovali proti třídním nepřátelům.⁶⁸ Zde pravděpodobně hraje roli dvoudenní odstup od vyhlášení reformy, během kterého došlo k občanským nepokojům. Ve druhém z vyjádření opakuje předseda ÚRO, Gustav Kliment, argumenty, které dříve předestřeli Široký a Zápotocký⁶⁹ - ztrátu úspor mají nahradit nové dávky a zabezpečení na důchod a reforma má vést ke zlepšení kvality života občanů.

K racionalizaci provedení reformy používá Práca podobné prostředky jako Pravda, tj. srovnávání kupní síly platů konkrétních pracovníků⁷⁰ a zveřejňování (s největší pravděpodobností lživých) nadšených ohlasů z lidu.⁷¹ Propagandistické články v Práci jsou koncipovány prvoplánově a simplicisticky, zvláště ve srovnání kupř. s komplexními úvodníky Rudého práva. Redaktoři reformu nejčastěji prezentují jako opatření podniknuté proti třídním nepřátelům a jejími dalšími ideologickými fasetami se do hloubky nezabývají.⁷²

Měnovou reformu ale vnímá Práca také z jiné strany, než ostatní periodika – prezentuje ji rovněž jako reformu v logistice. Vzhledem k tomu, že dovoz funguje pouze v omezené míře a pouze ze spřátelených zemí (země západní Evropy označuje Práca jako „zmarshallizované“), dává podle Práce smysl vyrábět pouze tolik zboží, kolik se reálně spotřebuje na soběstačném vlastním trhu. Tím by se teoreticky mělo zamezit hromadění zboží u překupníků a následnému vzniku černé ekonomiky.⁷³ Obchody však přesto zaznamenaly zvýšený nápor nakupujících, nejen ve dnech, kdy ještě platily staré peníze, ale i po přechodu na nové. Obyvatelstvo v novou měnu nemělo důvěru a uvědomovalo si, že jedním z důvodů provedení reformy jsou nedostatky v produkci zboží. Projevuje se to nejen zvýšením poptávky po trvanlivých potravinách (prodej konzerv vzrostl podle

⁶⁷ ŠIROKÝ, Viliam. *Prejav predsedu vlády Viliama Širokého na plenárnom zasadaní Národného shromaždenia*. Práca, 1953, č. 129 (31. 5.), s. 3.

⁶⁸ NESG. *Prevolanie ÚRO k usneseniu vlády a ÚV KSČ o peňažnej reforme a zrušení lístkov na potravinársky a priemyslný tovar*. Práca, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 1.

⁶⁹ KLIMENT, Gustav. *Rozhodný krok k ďalšiemu rozmachu nášho hospodárstva*. Práca, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 1.

⁷⁰ NESG. *Ako sa zvyšujú mzdy a platy*. Práca, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 3

⁷¹ NESG. *Peňažná reforma a zrušenie lístkov vzpruhou k ďalšiemu rozmachu budovateľského úsilia*. Práca, 1953, č. 131 (3. 6.), s. 1.

⁷² NESG. *Najtvrdší úder nepriateľom ľudu*. Práca, 1953, č. 137 (10. 6.), s. 1-2.

⁷³ NESG. *Po menových a zásobovacích reformách ešte viac zvyšovať výrobu a produktivitu práce*. Práca, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1.

oficiálních informací začátkem června o 170% a prodej rýže dokonce o 700% - pravděpodobně kvůli nedostatku jiných základních potravin),⁷⁴ ale také zvýšeným množstvím zveřejněných stížností a reklamací na šizení na váze a kvalitě zboží v maloobchodu.⁷⁵

Význam zrušení potravinových lístků pro zavedení zdravého volného trhu znovu vysvětluje sekretář ÚRO Jaroslav Kolář, odvolává se přitom na nespravedlivost systému přidělových lístků (na rozdíl od výplat, které byly vyplácené podle počtu odpracovaných hodin a podle plnění norem, se počet obdržených přidělových lístků neměnil ani při dlouhodobé absenci pracovníka na pracovišti; nepřítomný pracovník tak měl zajištěné alespoň minimální prostředky pro opatření základních potravin na vázaném trhu). Otázce faktické likvidace finančních rezerv obyvatelstva se Kolář vyhýbá úplně.⁷⁶ Zásobováním, především oblečením a potravinami, se zabývá také další ze článků, který vyzdvihuje konec plýtvání potravinami,⁷⁷ čímž v podstatě připouští, že se kupní síla obyvatelstva oproti stavu před měnovou reformou snížila.

Práce ve sledovaném období přetiskuje všechny tři veřejné projevy Antonína Zápotockého; pražský ze závodu Sokolovo, bratislavský z X. sjezdu KSS a brněnský z folklórního festivalu mládeže (jedním z posledních článků v Práci, který se ve sledovaném období věnuje měnové reformě, je červencová reakce na měsíc starý projev ze závodu Sokolovo – kromě přizvukování argumentům o správnosti reformy se v něm objevují informace o přechodu na zálohový systém výplat).⁷⁸ Podobně jako v Pravdě se ve stejné době i v Práci objevují srovnání výše výplat a kupní síly před a po měnové reformě, tentokrát na příkladu tkadleny⁷⁹ nebo na rozboru, kolik si měsíčně z výplaty je po reformě schopen ušetřit dělník.⁸⁰ Zcela poslední zprávou o reformě je potom informační sdělení o způsobu přepočtu a budoucí výši starobních, vdovských a sirotčích důchodů.⁸¹

⁷⁴ NESG. *Snižovat výrobní náklady*. Rudé právo, 1953, č. 187 (7. 7.), s. 1.

⁷⁵ NESG. *Proti nesvedomitým pracovníkům v obchode*. Práce, 1953, č. 155 (30. 6.), s. 6.

⁷⁶ KOLÁŘ, Jaroslav. *O význame zrušenia lístkového systému*. Práce, 1953, č. 133 (5. 6.), s. 1., s. 3

⁷⁷ NESG. *Mizne nehospodárnosť s potravinami*. Práce, 1953, č. 136 (9. 6.), s. 2.

⁷⁸ NESG. *Peňažná reforma dala pevný základ*. Práce, 1953, č. 168 (15. 7.), s. 1.

⁷⁹ NESG. *Radostný odraz peňažnej reformy na pracoviskách*. Práce, 1953, č. 144 (17. 6.), s. 6.

⁸⁰ KSIŇAŽ, Jozef. *To dobro z peňažnej reformy*. Práce, 1953, č. 157 (2. 7.), s. 2.

⁸¹ NESG. *Výplata dochodkov z národného poistenia*. Práce, 1953, č. 177 (25. 7.), s. 2.

2.3 Analýza článků v Rudém právu

Rudé právo bylo ústředním tiskovým orgánem Komunistické strany Československa a fungovalo jako hlavní a nejdůležitější nástroj pro šíření propagandy. Noviny povinně odebírala všechna pracoviště a mezi lety 1948-1989 tvořilo hlavní nástroj šíření oficiální propagandy. Po komunistickém puči v roce 1948 se stalo deníkem s největším nákladem v ČSR a po Sametové revoluci přešel deník do soukromého vlastnictví. Nyní stále vychází pod názvem Právo v tištěné i elektronické podobě.

Samotné Rudé právo má ve zkoumaném období obvykle pouze čtyři strany (výjimečně šest o různých státních svátcích a ve zvláštních vydáních), na rozdíl od ostatních zkoumaných periodik ale vychází ve větším formátu (A2). Rudé právo je také jedním ze tří studovaných periodik (spolu se západočeskou Pravdou a Svobodným slovem), které na základě rozsahu mění cenu a jediným, které po měnové reformě zlevnilo ze 2 Kčs na 30 halířů místo 40 halířů. Politické roli listu je přizpůsobená jeho podoba, znát je především úplné zaměření na informování o domácí a zahraniční politice a zveřejňování propagandistických článků – oproti ostatním sledovaným médiím obsahuje jen málo pravidelných rubrik (kupř. nepravidelné sekce „Z krajských konferencí strany“, „Události v Koreji“ nebo „Z nových knih“), pouhou polovinu poslední stránky věnuje sportu a postrádá jakýkoli obsah vytvářený čtenáři. Přesto i Rudé právo obsahuje konkrétnější články, ve kterých jsou obvykle zveřejňována jména a zločiny třídních nepřátel (nejčastěji kulaků),⁸² v nichž se doporučuje pro zacházení s nepřáteli aplikovat ověřené postupy ze SSSR.

Jako ústřední tiskový orgán KSCČ obsahuje Rudé právo všechny přepisy projevů nejvyšších funkcionářů, včetně prvomájového⁸³ projevu prezidenta republiky i projevu ke Dni vítězství.⁸⁴ Přestože se kupř. Viliam Široký ve svých projevech snaží zmiňovat Slovensko a pokroky, které od únorového převratu nastaly v industrializaci Slovenska,⁸⁵ slovenská část republiky zůstává ve stínu té české a Rudé právo o ní informuje jen sporadicky. Obvyklými tématy článků je především pokračující průmyslový rozvoj, výstavba nových železničních tras a přehrad a zdůrazňování suverenity Slovenska oproti situaci za První

⁸² MEZULIÁNIK, M. *Nesmiřitelně bojovat proti kulakům – sabotérům našeho hospodářství*. Rudé právo, 1953, č. 123 (4. 5.), s. 2.

⁸³ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého*. Rudé právo, 1953, č. 120 (1. 5.), s. 2.

⁸⁴ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Osm let budování republiky*. Rudé právo, 1953, č. 128 (9. 5.), s. 1.

⁸⁵ ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády Viliama Širokého*. Rudé právo, 1953, č. 128 (9. 5.), s. 2.

republiky, kdy měli čeští imigranti zemi v podstatě kolonizovat.⁸⁶

První konkrétnější předzvěstí uskutečnění reformy je zpráva o změně systému výplaty mezd a posunutí výplat důchodů. Výplata má nyní být vyplácena ve dvou termínech, v záloze a doplatku, navíc zpětně za období, což znamená, že by pracovníci měli obdržet v dalším termínu výplatu již za nové koruny (navíc se posunutím termínu výplaty sníží množství peněz v oběhu, když bude reforma uvedena v platnost). Bohužel, mnozí dělníci obdrželi právě za klíčové období výplatu cíleně se zpožděním místo v polovině měsíce až po třech týdnech, kdy už bylo velké množství zboží v obchodech vykoupené, což vedlo ke znehodnocení mezd a bylo mimo jiné i důvodem k dělnickým demonstracím v Plzni.⁸⁷ Termín výplaty důchodů je potom stanoven na 1. až 20. následujícího měsíce – důchodci tedy obdrží důchody už v nových korunách. Zde režim využil sociální slabosti důchodců, kteří buď úspory neměli vůbec, nebo je uchovávali v hotovosti doma. Rozhodnutí o opožděné výplatě důchodů by mělo odlehčit tlaku na zásobování, který měl obchody postihnout ve dnech po vyhlášení reformy; důchodci by totiž v jejím důsledku neměli mít za takto nastavených pravidel k dispozici v podstatě žádnou hotovost.⁸⁸

Na projev Antonína Zápotockého z devátého května navazuje příspěvek předsedy KSS Karla Bacílka z konce května, kde Bacílek znovu zdůrazňuje důležitost stranické kázně a disciplíny a připomíná nesmyslnost a kontraproduktivitu stávkování.⁸⁹ Vydání Rudého práva z neděle 31. května obsahuje identické projevy politiků,⁹⁰ směrnice o rušení vázaných vkladů a dluhopisů⁹¹ a zákonná oznámení a ustanovení o reformě,⁹² která jsou zveřejněná i v bratislavské Pravdě a dalších periodících. Navíc ale obsahuje také pokyny technického rázu pro obchody, jídelny a restaurace pro následující dny. Prodejny mají být tento týden výjimečně otevřené i v neděli dopoledne, smí však prodávat jen na lístky, tj. na vázaném trhu. V pondělí a v úterý se smí prodávat pouze základní potraviny, v masnách jen maso a uzeniny s kratší dobou trvanlivosti. Od pondělka platí nové ceny a stará měna je až do čtvrtka přijímána v poměru 50 k jedné, od pátku už obchody smí přijímat pouze nové

⁸⁶ NESG. *Slovenské jaro*. Rudé právo, 1953, č. 131 (12. 5.), s. 2.

⁸⁷ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 168.

⁸⁸ NESG. *Ke změnám ve výplatních termínech mezd a platů*. Rudé právo, 1953, č. 142 (23. 5.), s. 2.

⁸⁹ BACÍLEK, Karel. *Upevnit stranickou a státní kázeň*. Rudé právo, 1953, č. 147 (28. 5.), s. 2-3

⁹⁰ ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády Viliama Širokého na schůzi Národního shromáždění dne 30. května 1953*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 2-3.

⁹¹ NESG. *Směrnice ministra financí ze dne 30. května 1953 o způsobu provedení peněžní reformy*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 5.

⁹² NESG. *Usnesení vlády republiky Československé a Ústředního výboru Komunistické strany československa ze dne 30. května 1953*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 1-2

koruny.⁹³ Za zmínku stojí zákaz prodeje a podávání veškerých alkoholických nápojů, silnějších než desetistupňové pivo.⁹⁴

Kromě převážně optimistických reakcí občanů na zavedení měnové reformy, které se nesou v podobném duchu jako články z jiných periodik⁹⁵ a s nadějí vyhlížejí budoucí růst životní úrovně,⁹⁶ uvádí Rudé právo rovněž ojedinělý příběh dělníka, který v reformě přišel o všechny úspory. V dopise pro Rudé právo píše pracovník zbrojařského závodu Synthesia v Semtíně, že v reformě přišel o peníze, které přechovával doma. Z 18 000 Kčs, který při starém kurzu představovaly zhruba čtyři měsíční platy, mu tak zbylo pouze 360 nových Kčs (zhruba třetina nového měsíčního platu). Provedení reformy ovšem bere s pochopením, rozumí jejím příčinám a účelu a do budoucna se pokusí peníze svěřovat státním peněžním ústavům nebo je investovat do zboží (ačkoliv jak zakládání vkladních knížek na poslední chvíli, tak proměňování hotovosti ve zboží bylo ve sledovaných periodících pranýřováno a zesměšňováno).⁹⁷ Autenticita dopisu je sice zpochybnitelná, přinejmenším kvůli slohu, který připomíná ostatní otištěné dělnické dopisy, jedná se přesto o jediný článek ve sledovaných periodících, konkrétně popisující úplnou ztrátu úspor.

Podobná dichotomie informací je pro Rudé právo bezprostředně po reformě typická, kromě propagandistických textů o potírání spekulantů, ve kterých udává tón pro ostatní periodika,⁹⁸ a zveřejňování zpravodajství ze všech koutů republiky, kde reforma inspirovala dělníky k ještě usilovnější práci,⁹⁹ uvádí Rudé právo směrnice a informace praktického rázu. Mimo srovnávání hodnoty peněz před a po reformě (nutno dodat, že v Rudém právu je spíše než výše konečné výplaty srovnávána kupní síla starých a nových peněz, ač na bývalém volném trhu)¹⁰⁰ je uveden také výpočet nových daní z příjmu (její procentuální hodnota se nemění, činí něco málo přes 20%)¹⁰¹ nebo údaje pro přepočtení peněz uložených na vkladních knížkách (dramaticky se liší pro knížky založené před 15. květnem 1953 a po něm, úspory na starších knížkách se přepočítávají se zvýhodněným

⁹³ NESG. *Prodej zboží za staré peníze*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 2.

⁹⁴ NESG. *Úprava prodeje pracovní doby od neděle 31. května do středy 3. června*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 6.

⁹⁵ NESG. *Pracující měst i venkova jednotně schvalují provedení měnové reformy a zrušení lístkového systému*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 1.

⁹⁶ NESG. *Pevná základna k dalšímu růstu životní úrovně*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 1-2.

⁹⁷ PILIPČINEC, Ivan. *Nový podnět k zvyšování produktivity práce*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 1.

⁹⁸ NESG. *Rána kapitalistickým živlům a spekulantům*. Rudé právo, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 1.

⁹⁹ NESG. *Náš lid vyjadřuje souhlas s usnesením strany a vlády novými závazky*. Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 1.

¹⁰⁰ NESG. *Bude se nám lépe dařit!* Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 1.

¹⁰¹ NESG. *Jak se vypočte daň ze mzdy při provádění měnové reformy*. Rudé právo, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 2.

kurzem).¹⁰² Rudé právo se vyjadřuje rovněž k odhalování šmelinářů, kteří plánovali nahromaděné zboží prodávat po provedené reformy,¹⁰³ nebo k nespravedlnosti v systému přidělových lístků.¹⁰⁴

Rudé právo v následujících dnech otiskuje klíčové projevy Antonína Zápotockého v závodu Sokolovo¹⁰⁵ a na desátém sjezdu KSS,¹⁰⁶ stejně jako projev Viliama Širokého o hospodárnosti v nakládání se svěřeným majetkem a materiálem.¹⁰⁷ K hospodárnosti¹⁰⁸ a zlepšování kvality výrobků¹⁰⁹ se přesunuje zaměření hned několika dalších článků Rudého práva, které obsahují rovněž kritické a pochvalné příklady z praxe a které našly odezvu v ostatních sledovaných periodících. Téma řešení absentérismu a fluktuace, které se v jiných periodících dočkalo širokého ohlasu, rozebírá Rudé právo spíše mimochodem, zveřejňuje ale novou směrnici, podle které se zpřísní tresty za nepovolené absence na pracovišti – již za čtyři zameškané směny hrozí pracovníkovi, že bude jeho případ postoupen na prokuraturu.¹¹⁰

Ve druhé polovině měsíce se několik příspěvatelů Rudého práva v čele s tajemníkem ÚV KSČ Bedřichem Vodou-Pexou zabývá ideologickými nedostatky jednotlivců při přijímání a reagování na měnovou reformu a nepřesvědčivé práci agitátorů při jejím vysvětlování. Voda-Pexa ve svém článku zmiňuje odhalování třídních nepřátel v průběhu reformy; ti se měli dosud krýt stranickou legitimací, ač byli komunisty pouze podle jména, a z jejich chování by měly být vyvozeny důsledky (v této souvislosti Voda-Pexa dodává, že odpouštět mohou křesťané, ale komunisté musí se svými nepřáteli nesmiřitelně bojovat).¹¹¹ Jeho slova potvrzují další texty, v kterých se zmiňuje chybná ideologická práce krajských organizací, od kterých se očekává provedení sebekritiky, zaujetí kritického stanoviska vůči „těm, kteří se postavili mimo řady komunistů při plnění usnesení vlády a strany o peněžní reformě, (...) nepochopili a neřídí se základní povinností člena a nejsou aktivními

¹⁰² NESG. *K některým otázkám provádění peněžní reformy*. Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 3

¹⁰³ NESG. *Odhalení šmelinářů*. Rudé právo, 1953, č. 160 (10. 6.), s. 3.

¹⁰⁴ NESG. *K ještě rychlejšímu růstu socialistického hospodářství*. Rudé právo, 1953, č. 153 (4. 6.), s. 1.

¹⁰⁵ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého*. Rudé právo, 1953, č. 161 (11. 6.), s. 1-2.

¹⁰⁶ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev soudruha Antonína Zápotockého na X. sjezdu KSS*. Rudé právo, 1953, č. 166 (16. 6.), s. 1-2.

¹⁰⁷ ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády soudruha V. Širokého*. Rudé právo, 1953, č. 166 (16. 6.), s. 1-2.

¹⁰⁸ NESG. *Hospodárnost – zákonitost budování socialismu*. Rudé právo, 1953, č. 167 (17. 6.), s. 1.

¹⁰⁹ NESG. *Vyrábět jakostněji*. Rudé právo, 1953, č. 168 (18. 6.), s. 1.

¹¹⁰ NESG. *Významná opatření k upevnění pracovní kázně*. Rudé právo, 1953, č. 180 (30. 6.), s. 2.

¹¹¹ VODA-PEXA, Bedřich. *Ideologicky upevnit řady strany*. Rudé právo, 1953, č. 169 (19. 6.), s. 1.

bojovníky za splnění stranických usnesení“ a podniknutí odpovídajících opatření.¹¹² Jiný, stručnější článek zmiňuje nutnost ideologické práce nad rámec zhotovených směrnic a jako vhodnou inspiraci pro indoktrinaci doporučuje především Stalinovy spisy.¹¹³

Kriticky se Rudé právo postavilo rovněž k problémům se zásobováním, kterým věnovalo hned několik článků. Maloobchodní prodejny těsně po schválení reformy nesprávně odhadly množství potřebného zboží, což vedlo k nedostatkům v zásobování předměty denní potřeby.¹¹⁴ O desítky až stovky procent potom narostl odběr trvanlivých potravin, kterými se občané zásobili pro případ přicházející krize.¹¹⁵ Nespokojenost s úrovní zásobování je o to větší, že se od měnové reformy očekávalo vyřešení logistických problémů.¹¹⁶ Koncem července zveřejňuje Rudé právo celou stránku s články, které se věnují potížím v logistice napříč Československem. Důraz je přitom kladen na fakt, že si pracující za své peníze zaslouží přístup ke kvalitnímu a dostupnému zboží.¹¹⁷

Poslední z propagandistických článků, které se zmiňují přímo o měnové reformě, vycházejí v Rudém právu v první polovině července. Zmiňuje se v nich především to, že ač je kritika zdola nutná a žádaná, měnová reforma nepatří mezi opatření, která je prospěšné komentovat a kritizovat,¹¹⁸ a že navzdory tomu, co se o reformě mohli obyvatelé doslechnout nebo si o ní na základě omezených osobních zkušeností myslet, je třeba ji prezentovat jako všeobecně ekonomicky výhodné opatření.¹¹⁹

2.4 Analýza článků v plzeňské Pravdě

Západočeská Pravda byly regionální noviny vydávané Krajským výborem komunistické strany Československa v Plzni, které vycházely dvakrát týdně (v úterý a v pátek) v proměnlivém rozsahu (4-8 stran). Oproti ostatním zkoumaným periodikům jsou úžeji zaměřené na Plzeňsko a na zemědělskou a hospodářskou tematiku (ve zkoumaném období jde hlavně o sezónní práce, senoseč a žně). Zahraniční politika je v Pravdě opomíjena úplně, domácímu politickému dění je potom vyhrazen poměrně omezený prostor. Noviny

¹¹² NESG. *Ideologickou práci strany na pořad členských schůzí*. Rudé právo, 1953, č. 172 (22. 6.), s. 1.

¹¹³ NESG. *Za ideovou a účinnou propagandu*. Rudé právo, 1953, č. 170 (20. 6.), s. 2-3.

¹¹⁴ NESG. *Správným hospodařením podepřít pevnost naší koruny*. Rudé právo, 1953, č. 184 (4. 7.), s. 2.

¹¹⁵ NESG. *Snižovat výrobní náklady*. Rudé právo, 1953, č. 187 (7. 7.), s. 1.

¹¹⁶ NESG. *Více kvalitních výrobků našim pracujícím*. Rudé právo, 1953, č. 200 (20. 7.), s. 1.

¹¹⁷ NESG. *Sloužit pracujícím – poslání socialistického obchodu*. Rudé právo, 1953, č. 206 (26. 7.), s. 1.

¹¹⁸ NESG. *Rozvíjet sebekritiku a kritiku zdola*. Rudé právo, 1953, č. 189 (9. 7.), s. 1.

¹¹⁹ NESG. *Pečovat o pracujícího člověka*. Rudé právo, 1953, č. 190 (10. 7.), s. 1.

nepřetiskují projevy politiků a pokud už o nich informují, obvykle zpětně a navíc zmiňují spíše jejich reflexi u místních pracujících. Přestože jde o regionální periodikum, typografické zpracování je na poměrně dobré úrovni – plzeňská Pravda obsahuje kvalitně reprodukováné fotografie a kresby, používá místy i barevný tisk nebo různé fonty. Boj se zaplněním stránek periodika je zde vyřešen, na rozdíl kupř. od slovenských novin Práca, které často přejímají články, měnící se délkou novin. Většina článků je navíc autorských a Pravda obsahuje celou řadu rubrik (Týden v kultuře, Pionýrská pravda, Plzeňským krajem, čtenářskou inzerci...), které noviny pomáhají doplnit. Regionální charakter novin také nahrává možnosti řešit na stránkách periodika různé kázeňské a pracovní poklesky spoluobčanů (především v rubrice „Veřejnou kritikou v Pravdě k nápravě nedostatků“). Specifikem udávání na stránkách dobových novin je především fakt, že se oznamující za svou aktivitu nestydí a považují ji spíše za občanskou povinnost – obvykle jsou pod stížnostmi uvedeni pod plným jménem. Některé ze stížností (zvláště pokud jsou jejich autory příslušníci místní samosprávy) přitom pro nařčené navrhnou exemplární tresty víceméně likvidačního charakteru.¹²⁰

Hlavním důvodem, proč byla plzeňská Pravda zahrnuta do této práce, je specifická plzeňského regionu a rozsah protestů proti měnové reformě, které se odehrály právě v Plzni. V Pravdě se také podařilo dohledat v podstatě jediný článek o měnové reformě ve všech analyzovaných periodících, který konkrétně popisoval nepokoje a demonstrace, které ji doprovázely. Pravda se navíc jako jediná vyjadřuje k osvobození Plzně americkými vojáky za druhé světové války.

V článku k prvomájové sportovní manifestaci sice Američané zmíněni nejsou,¹²¹ v historické polemice zveřejněné ke dni osvobození už ale tajemník plzeňského KNV jejich přítomnost v Plzni připouští.¹²² Jedním dechem však dodává, že Američané pouze vypočítavě čekali na další vývoj událostí za demarkační linií (tu označuje za vymyšlenou), kladli vysoké nároky na poskytnuté ubytování a navíc brali válečné zajatce z řad německých důstojníků, kteří se snažili uniknout spravedlivému trestu v zajetí Rudou armádou. Ta má být také jako jediná skutečně zodpovědná za osvobození Československa.

¹²⁰ FICTUM Josef. *Zbavit družstevníky v Semošicích škůdcovských rad kulaka Voleny*. Pravda, 1953, č. 55 (10. 7.), s. 2.

¹²¹ NESG. *Sportovci oslaví 8. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou*. Pravda, 1953, č. 35 (1. 5.), s. 8

¹²² RADA, Gustav. *Z celého srdce děkujeme těm, kdož nám před osmi lety přinesli svobodu – hrdinnému sovětskému lidu a jeho vítězné armádě!* Pravda, 1953, č. 37 (8. 5.), s. 1.

Vzhledem k regionálnímu zaměření periodika v Pravdě v podstatě absentují články zaměřené na globálnější politické problémy. O měnové reformě se navíc její čtenáři kvůli nižší periodicitě dozvídají až se třídenním zpožděním, v čísle z 29. května zmíněná ještě nebyla a číslo z 2. června již reaguje na její průběh. Dochází zde k relativně vzácnému jevu, kdy si články zveřejněné v jediném periodiku s odstupem jednotek dní přímo odporují. Zpráva z 2. června informuje o manifestacích pracovníků, vítajících měnovou reformu v ulicích, především před sekretariátem krajského výboru strany, KNV a JNV.¹²³ Ve stejný den Pravda reformu prezentuje podobně jako ostatní periodika (jako další krok na cestě k socialismu) a ztrátu úspor obyvatelstva bagatelizuje tím, že občané měli chovat hlubší důvěru ke státním peněžním ústavům.¹²⁴ Za zmínku stojí také zveřejněný výpočet průměrné mzdy po reformě, který je sice pojatý podobně jako ve slovenských novinách, ale počítá se mzdou 1200 Kčs, tedy s částkou zhruba o 20% vyšší, než kterou pobírali pracovníci uvádění ve slovenských periodících.¹²⁵ Souvisí to pravděpodobně s koncentrací lépe placených míst v závodech těžkého průmyslu, koncentrovaných v plzeňském regionu. Ve stejný den vychází vyhláška ministerstva vnitřního obchodu, ve které je omezen maximální odběr spotřebního zboží na jeden nákup. Omezení se netýká jen jídla, ale i prodeje oblečení, mýdla nebo bot.¹²⁶

V dalším čísle novin z 5. června vychází zpráva, která uvádí kontext manifestací v Plzni alespoň částečně na pravou míru. V úvodu článku zmiňuje prospěšnost reformy a její užitečnost, navzdory tomu, jak o ní mohou informovat zahraniční média. Ta jsou podle Pravdy také nepřímou odpovědná za to, že v Plzni prvního června vypukly demonstrace proti vládnímu opatření. Protesty proti reformě označuje článek „Plzeňští pracující se vypořádají s reakcí“¹²⁷ za pokus o puč a o kapitalistické ovládnutí Plzně. Demonstrující označuje za „bandu“, podhodnocuje počet účastníků demonstrace a rozsah a efekt protestů připisuje tomu, že demonstrace pořádkové síly zaskočila nepřipravené. Plzeň je v anonymním článku nazvána semeništěm kontrarevoluce, vyjmenovaní zatčení účastníci demonstrací za spekulanty, podvodníky a podvratné živly. V závěru článku autor zmiňuje, že výskyt podobných osob je ostudou Plzně.

¹²³ NESG. *Mohutná manifestace souhlasu plzeňských pracujících s provedením měnové reformy a se zrušením lístkového systému*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 1.

¹²⁴ NESG. *Významný mezník na cestě k socialismu*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 1

¹²⁵ NESG. *Počítejte s námi*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 2.

¹²⁶ NESG. *Vyhláška ministerstva vnitřního obchodu č. 153-1953 Ú. L., o úpravě nákupu v maloobchodní síti*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 2.

¹²⁷ NESG. *Plzeňští pracující se vypořádají s reakcí*. Pravda, 1953, č. 45 (5. 6.), s. 2.

Zmíněný článek je sice nepřesný skoro ve všech aspektech popisu demonstrací (zcela pomíjí účast dělníků plzeňské škodovky na demonstracích, chybně uvádí počty účastníků protestních akcí a motivaci protestujících plošně shrnuje jako kontrarevolucionářské snahy), přesto však o plzeňských protestech alespoň informuje. V dobovém kontextu se z hlediska zpravování o aktuálních událostech jedná o zcela unikátní zprávu - ve zkoumaném vzorku se mi podařilo objevit pouze jeden další podobný článek, ač nesouvisející s měnovou reformou. Šlo o zprávu Rudého práva o nechvalně proslulé Akci Kluky, kde bylo několik kulaků odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody.¹²⁸

Zbytek relevantních zpráv z pátého června se ničím nevymyká ze standardního schématu monitorování měnové reformy – podobně jako ostatní periodika i plzeňská Pravda zmiňuje lepší zásobování obchodů¹²⁹ a nadšené reakce pracujících v regionu na zavedení reformy (pohříchu ovšem pouze v Plzeňských pivovarech, jejichž pracovníci přislíbili zvýšit úsilí, aby vzniklé drobné ztráty brzy zacelili – o názorech dělníků v plzeňských průmyslových závodech, kteří obdrželi mzdy v květnu pozdě a přišli tak nejen o úspory, ale i o část výplaty, se zpráva nezmiňuje).¹³⁰

K tématu plzeňského povstání se Pravda už nevrací, místo toho pokračuje v reagování na projevy funkcionářů a jejich rozvádění. Projev Antonína Zápotockého ze závodu Sokolovo sice v Pravdě zveřejněný není, ale jeho dopady na pracovní morálku místních pracujících zdokumentované jsou. Jedná se především o pochopení dělníků, že v oběhu bylo příliš mnoho peněz, jejichž množství reforma srovnala,¹³¹ o konstatování, že o peníze přišly v konečném důsledku hlavně reakční živly a na konečné výši mzdy proto tolik nezáleží¹³² nebo přímo o reportáž z podniků, které projev a doporučení prezidenta Zápotockého inspirovaly natolik, že se v nich pracovníci dobrovolně přihlásili na mimořádnou noční směnu.¹³³

Bez přihlédnutí k novodobým zdrojům se dá společenské klima v roce 1953 hodnotit jen obtížně, zvláště pokud je obsah tehdejšího denního tisku ovlivněn cenzurou a strachem z případného postihu. Výjimkou jsou materiály, které obecně známé a veřejně diskutované

¹²⁸ NESG. *Kulaci před soudem lidu*. Rudé právo, 1953, č. 145 (26. 5.), s. 3.

¹²⁹ NESG. *Když se obchody otevřely...* Pravda, 1953, č. 45 (5. 6.), s. 1.

¹³⁰ NESG. *Zaměstnanci Plzeňských pivovarů uvítali měnovou reformu zvýšením pracovního úsilí*. Pravda, 1953, č. 45 (5. 6.), s. 3

¹³¹ NESG. *Pracující našeho kraje pozorně vyslechli projev presidenta soudruha Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 47 (12. 6.), s. 1.

¹³² NESG. *Ukažme, že si blahobyt umíme sami vydobýt*. Pravda, 1953, č. 47 (12. 6.), s. 2.

¹³³ NESG. *V Káňské přádelně uskutečňují směrnici presidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 48 (16. 6.), s. 3.

informace sdělují víceméně mimochodem. Noviny s regionální působností, jakými je třeba právě západočeská Pravda, občas zveřejňovaly krátké fejetony či příběhy ze života, které obvykle obsahují nějaké morální poučení nebo ilustrují události ze všedního života s humorným nadhledem. Do této kategorie spadá fejeton „Považte, nebudou...“, zveřejněný koncem června. Příběh o bodrém venkovském strýcovi, který si ve vlakovém kupé stěžuje na „bláznivého“ zetě, tak nevědomky monitoruje postup prosakování informací o plánování měnové reformy na veřejnost.¹³⁴

Opatrný zeť (navíc také náruživý posluchač zahraničního rozhlasu) doporučil tchánovi už počátkem jara, aby zhodnotil svou hotovost, a v polovině května mu dokonce poslal telegram, že situace je vážná a nastal čas jednat. Rozšafný tchán nad jeho varováním mávl rukou a nakonec pořídil zboží pohodlně a levněji po reformě, spíše než by obíhal přeplněné obchody předtím, než vstoupí v platnost. S přihlédnutím k obsahu fejetonu a zveřejněnému oznámení z Rudého práva, že úspory uložené na vkladních knížkách založených po 15. květnu 1953 se krátily v poměru padesát ku jedné (pro úspory na knížkách založených před 15. květnem se používal kurz 5:1)¹³⁵ lze i jen z dobových pramenů soudit, že potvrzené informace o konání měnové reformy na veřejnost pronikly v polovině května 1953. (Zahranicním rozhlasem, který strýcův zeť poslouchal, byla s největší pravděpodobností Svobodná Evropa, která před nebezpečím připravované reformy varovala už v roce 1951.)¹³⁶

O stavu zásobování a kolísavé kvalitě zboží a služeb po uskutečnění reformy nejlépe vypovídají čtenářské stížnosti, obě zveřejněné v Pravdě ve stejný den. V první si zákazníci vesnické Jednoty stěžují na to, že odběr jednoho druhu zboží je podmiňovaný odběrem jiného zboží (pravděpodobně rychle se kazícího, které se blíží ke konci spotřební lhůty)¹³⁷. Zmiňují, že tento systém byl představen až po odbourání platnosti potravinových lístků, k situaci pravděpodobně došlo proto, že nyní je nízkoobrátkové zboží pro zákazníky příliš nákladné a obchod nestihl předpokládanému sníženému odběru přizpůsobit objednávky u dodavatele. Druhá ze stížností pochází od vedoucího prodejny Pramen a týká se improvizovaných trhů, které se každý týden konají naproti jeho prodejně. Trhovkyně z okolních vesnic zde prodávají domácí máslo a vejce; obojí si u plzeňských hospodyněk

¹³⁴ NESG. *Považte, nebudou...* Pravda, 1953, č. 52 (30. 6.), s. 3.

¹³⁵ NESG. *K některým otázkám provádění peněžní reformy.* Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 3.

¹³⁶ ĐOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti.* Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 20.

¹³⁷ NESG. *V prodejně Jednoty ve Zdemyslicích je vázán odběr jednoho druhu zboží na jiné zboží.* Pravda, 1953, č. 53 (3. 7.), s. 4.

získalo značnou popularitu a stojí se na ně dlouhé fronty. Vedoucí Pramene považuje organizování trhů naproti své prodejně, kde jsou vejce i máslo skladem a k dostání po celý týden, za provokaci a dožaduje se brzké nápravy z oficiálních míst.¹³⁸

Naposledy ve sledovaném období je měnová reforma adresována v retrospektivním článku, kde se hodnotí její přínos pro konkrétní zemědělské družstvo na Plzeňsku. Navzdory tomu, že se mají místní kulaci snažit šířit poráženecké nálady, rozumí místní rolníci tomu, že si po zavedení nových výkupních cen v konečném důsledku vydělají více. Zajímavější je ale srovnání, co si bude možné za uspořené peníze koupit – cena chaty byla podle článku srovnatelná s cenou nového pianina.¹³⁹

2.5 Analýza článků ve Svobodném slovu

Český deník Svobodné slovo je jediným ze sledovaných periodik, které nevydávala organizace přímo napojená na vládnoucí komunistickou garnituru; jeho vydavatelem byla Československá strana socialistická. Na politické směřování deníku však tato skutečnost neměla velký vliv. Jednou z mála odchylek je fakt, že noviny často zveřejňují vyjádření vůdčích osobností socialistické strany, zejména předsedy ČSSS, profesora Emanuela Šlechtu. Šlechta, který byl rovněž tehdejší československým ministrem stavebnictví, ve všech zveřejněných projevech ve sledovaném období zdůrazňuje loajalitu vůči komunistickému režimu a označuje ČSSS za „platnou složku Národní fronty za vedení KSČ v čele s Antonínem Zápotockým“.¹⁴⁰ Úloha ČSSS proto spočívala spíše ve vyvolání zdání politické plurality v tehdejší společnosti (tím spíše, že Šlechtovy projevy a články v žádných z dalších analyzovaných periodik otištěny nebyly).

Členové ČSSS se mezi sebou oslovují jako „sestry“ a „bratři“, toto oslovení potom Svobodné slovo přidává i do projevů, které pronášeli komunisté jako třeba Viliam Široký (obvykle po oslovení „soudružky a soudruzi“, jinak jsou projevy přetištěné beze změn). Za zmínku stojí rovněž fakt, že Emanuel Šlechta je jediným politikem, u kterého noviny zveřejňují všechny získané akademické tituly; u komunistických funkcionářů uváděné nejsou.

¹³⁸ NESG. *Co by u nás již mělo zmizet*. Pravda, 1953, č. 53 (3. 7.), s. 4.

¹³⁹ HANZLÍK, František. *Co přinesla peněžní reforma družstevníkům v Hliněném újezdě*. Pravda, 1953, č. 55 (10. 7.), s. 6.

¹⁴⁰ ŠLECHTA, Emanuel. *Pozdrav Československé straně lidové*. Svobodné slovo, 1953, č. 118 (19. 5.), s. 3.

Noviny mají čtyři strany (ve zvláštních vydáních více, v neděli osm), vychází sedm dní v týdnu a mají relativně vysokou grafickou úroveň, především v práci s různými fonty a fotografiemi. Ze všech analyzovaných periodik nejvíce připomínají moderní noviny, obsahují sice i obligátní propagandistické články, ale zveřejňují také programy rozhlasu, pražských kin a divadel, šachové úlohy a celou poslední stránku věnují sportovnímu zpravodajství. Každý den vychází ve Svobodném slovu na pokračování Jiráskův F. L. Věk s doprovodnými ilustracemi,¹⁴¹ v sekci Denní zprávy přináší deník čtenářům zprávy o počasí a z kultury.¹⁴² Jako jediné ze sledovaných periodik nepřerušilo Svobodné slovo v průběhu zavádění měnové reformy zveřejňování čistě čtenářských sekcí, jako je „Malý oznamovatel“ (řádková inzerce, obsahující nabídku a poptávku práce, nemovitostí či motorových vozidel) nebo sloupek „Slovo čtenářům“, kde na věcné dotazy čtenářů ve stejném vydání novin odpovídá redakce.¹⁴³ Otázky se obvykle týkaly nároku na různé benefity (např. závodní stravování nebo proplacení dopravy do zaměstnání), ale třeba i nároku na důchod a dovolenou nebo vypořádávání pohledávek, vzniklých před zavedením reformy. Na rozdíl od dopisů v jiných čtenářských rubrikách ostatních sledovaných periodik působí všechny dotazy ve Svobodném slovu přesvědčivým dojmem. V této sekci je také měnová reforma ve Svobodném slovu zmíněna naposledy, kdy se ke konci července jeden ze čtenářů dotazuje na možnost případného dodatečného finančního vyrovnání, protože těsně před provedením reformy prodal za hotové peníze nemovitost.¹⁴⁴

Oproti ostatním novinám se Svobodné slovo ekonomice věnuje spíše okrajově, na druhou stranu se častěji zabývá záležitostmi, které ovlivní každodenní život čtenářů. V reakci na množící se stížnosti občanů na jakost zboží a služeb se v polovině července píše o zřízení institutu občanských obchodních inspektorů, který sice zatím není příliš aktivní a ještě nevykazuje výsledky, ale přinejmenším byl již vytvořen.¹⁴⁵ Dále začátkem července vzniká předchůdce půjček na zařízení domácnosti ve stylu moderních úvěrových firem – nyní lze pořídit vybavení bytu nebo chatu a splácet je zpětně.¹⁴⁶ Poskytnutí půjčky je však podmíněné příkladnými pracovními výsledky a vynikající pracovní morálkou občana. Svobodné slovo v polovině července konstatuje, že o nový způsob financování vybavení bytu je nebyvalý zájem (ač pravděpodobně jen proto, že občané nemají k dispozici skoro

¹⁴¹ JIRÁSEK, Alois. F. L. Věk. Svobodné slovo, 1953, č. 103 (1. 5.), s. 2.

¹⁴² NESG. *Denní zprávy*. Svobodné slovo, 1953, č. 107 (6. 5.), s. 3

¹⁴³ NESG. *Slovo čtenářů*. Svobodné slovo, 1953, č. 107 (6. 5.), s. 3

¹⁴⁴ NESG. *Přepočtení trhové ceny domku*. Svobodné slovo, 1953, č. 173 (22. 7.), s. 3.

¹⁴⁵ NESG. *Občanská kontrola obchodu*. Svobodné slovo, 1953, č. 168 (16. 7.), s. 1.

¹⁴⁶ NESG. *Úvěr dobrým pracovníkům*. Svobodné slovo, 1953, č. 156 (2. 7.), s. 1.

žádné úspory).¹⁴⁷

Ve Svobodném slovu jsou ve sledovaném období otisknuty všechny „povinně“ zveřejňované projevy čelních politiků – v květnu jde o Zápotockého projevy z oslav Prvního máje,¹⁴⁸ Dne vítězství¹⁴⁹ a ze zasedání ÚRO (kde připomíná, že „odborová organizace je zde od toho, aby rušivým činům nezodpovědných jednotlivců zabránila a sabotážnické provokační činy záškodníků hned v zárodku znemožnila.“)¹⁵⁰ a Širokého projev ke Dni vítězství.¹⁵¹ (Zatímco západočeská Pravda připouští přítomnost amerických vojsk na území dnešního Československa, ve Svobodném slovu se píše pouze o tom, že naše území ke konci války – včetně Plzně – zbytečně bombardovali)¹⁵² Návdkem přidává Svobodné slovo vyjádření nespokojenosti předsedy ÚRO Gustava Klimenta s fluktuací pracovníků, úrovní zmetkovitosti a pomalému růstu produkce oproti růstu mezd.¹⁵³

K blížící se reformě se ve Svobodném slovu vyjadřují v druhé polovině května dva články; první zmiňuje obnovení dostupnosti kávovinové náhražky Melta poté, co ji „panikářští skupovači“ začali ve velkém množství začátkem roku vykupovat,¹⁵⁴ ve druhém se píše, že místopředseda socialistické strany Alois Neuman se na krajské schůzi strany nechal slyšet, že dvojí trh je brzdou mzdové politiky a jejího vývoje a ke snižování cen nelze přistoupit, dokud nebude zcela odbourán.¹⁵⁵ V podobném duchu mluví i Emanuel Šlechta ve svém vyjádření bezprostředně po provedení reformy, které měl v Národním shromáždění přednést hned po skončení projevu Viliama Širokého. Stará koruna se podle Šlechty stala překážkou vývoje, protože její hodnota neodpovídá současnému stavu hospodářství, za což může především nesprávně provedená měnová reforma v roce 1945. Po vinicích situace pátrá mezi buržoazními vrstvami tzv. třetí republiky, kterým má většina uložených vázaných vkladů patřit. Svůj projev Šlechta uzavřel vyjádřením plné podpory ČSSS

¹⁴⁷ NESG. *Velký zájem pracujících o úvěrový prodej*. Svobodné slovo, 1953, č. 169 (17. 7.), s. 3.

¹⁴⁸ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky Antonína Zápotockého*. Svobodné slovo, 1953, č. 103 (1. 5.), s. 1.

¹⁴⁹ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky Antonína Zápotockého*. Svobodné slovo, 1953, č. 111 (10. 5.), s. 1.

¹⁵⁰ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky Antonína Zápotockého na zasedání Ústřední rady odborů*. Svobodné slovo, 1953, č. 116 (16. 5.), s. 1.

¹⁵¹ ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády a předsedy ÚAV NF Viliama Širokého*. Svobodné slovo, 1953, č. 110 (9. 5.), s. 2.

¹⁵² MRKVIČKA, Arnošt. *Bratrská pomoc Sovětského svazu*. Svobodné slovo, 1953, č. 108 (7. 5.), s. 1.

¹⁵³ NESG. *Plenární zasedání Ústřední rady odborů v Praze*. Svobodné slovo, 1953, č. 115 (15. 5.), s. 1.

¹⁵⁴ NESG. *V obchodech bude opět dostatek Melty*. Svobodné slovo, 1953, č. 119 (20. 5.), s. 3.

¹⁵⁵ NEUMAN, Alois. *Místopředseda strany, ministr spojů dr. Alois Neuman na krajském aktivu strany v K. Varech*. Svobodné slovo, 1953, č. 124 (26. 5.), s. 3.

měnové reformě.¹⁵⁶ Přinejmenším redakce Svobodného slova přitom o provedení měnové reformy netušila – 31. května v něm vycházejí všechna ustanovení, směrnice a usnesení o měnové reformě, ale po nich následuje běžné vydání novin, Svobodné slovo tak vychází v rozsahu čtrnácti stran.

K měnové reformě z rok 1945 a její nespravedlivosti se Svobodné slovo vyjadřuje opakovaně, vyzdvihuje se její odlišnost od reformy v roce 1953¹⁵⁷ a to, že na rozdíl od poválečné reformy tato nová povede k bohatnutí celku na úkor ztráty několika jednotlivců – ne naopak.¹⁵⁸ Podobně mluví Emanuel Šlechta hned několikrát,¹⁵⁹ od oficiální doktríny se ale neodchyluje nikdy. Příliš odlišně nevyznívá ani projev generálního tajemníka ČSSS, Miroslava Klingera, který opakuje fráze Viliama Širokého o krytí nové měny nejstabilnější měnou světa, ruským rublem.¹⁶⁰ Oficiální usnesení ČSSS k měnové reformě je pak vyjádřením naprosté podpory vládnímu opatření.¹⁶¹

Ekonomické a logistické problémy jsou v listu zmíněné v menší míře. Podobně jako i jinde, ve Svobodném slovu vychází srovnání zásobovací situace před a po provedení reformy¹⁶² a přepočty kupní síly nové měny (ty podle Svobodného slova některé iniciativnější obchody vyvěšovaly do výlohy).¹⁶³ Přepočtům se Svobodné slovo věnuje do větší hloubky než ostatní periodika a věnuje jim celou jednu stranu vydání novin ze sedmého června, kde porovnává jednotlivé aspekty rodinného rozpočtu průměrné československé rodiny a to, jak je reforma ovlivnila.¹⁶⁴ Přestože se majetková situace občanů zcela změnila, v novinách nadále vychází řádková inzerce, ač nyní obvykle bez udání cen za nemovitosti a zboží.¹⁶⁵ K pokusům občanů o proměnění hotovosti v předměty denní potřeby se ve svém článku vyjadřuje předseda výzkumného ústavu ve smyslu, že spořádání občané na nakupování správně vůbec neměli mít čas, protože měli pracovat.¹⁶⁶ Čtyři dny po provedení reformy (ve chvíli, kdy obchody již přijímají pouze novou měnu)

¹⁵⁶ ŠLECHTA, Emanuel. *Projev předsedy Čs. Strany socialistické, ministra stavebního průmyslu prof. Dr. Ing. Emanuela Šlechty*. Svobodné slovo, 1953, č. 129 (31. 5.), s. 3.

¹⁵⁷ *Cesta k dalšímu rozvoji*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 1.

¹⁵⁸ ŠLECHTA, Emanuel. *Předseda strany ministr stavebního průmyslu dr. E. Šlechta na krajském aktivu strany v Plzni*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 3.

¹⁵⁹ ŠLECHTA, Emanuel. *Projev ministra stavebního průmyslu prof. Dr. E. Šlechty*. Svobodné slovo, 1953, č. 134 (6. 6.), s. 1.

¹⁶⁰ KLINGER, Miroslav. *Pobídka ke zvyšování budovatelského úsilí*. Svobodné slovo, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1.

¹⁶¹ NESG. *Usnesení předsednictva Čs. Strany socialistické*. Svobodné slovo, 1953, č. 131 (3. 6.), s. 1.

¹⁶² NESG. *Naše prodejny se bohatě naplňují potravinami*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (3. 6.), s. 1.

¹⁶³ NESG. *Dobré podmínky pro naši další cestu vpřed*. Svobodné slovo, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1.

¹⁶⁴ NESG. *Vezměte si tužku a počítejte s námi*. Svobodné slovo, 1953, č. 135 (7. 6.), s. 3.

¹⁶⁵ NESG. *Malý oznamovatel*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (3. 6.), s. 3.

¹⁶⁶ BRABEC, Svatopluk. *Rána spekulantům*. Svobodné slovo, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1.

vychází článek o omezení nákupu některých předmětů denní potřeby na jeden nákup, který zároveň vysvětluje, že se nejedná o opatření, které by mělo nově uvolněný trh znovu vázat a má pouze spotřebitele chránit před „nerozvážným a sobeckým hromaděním“ zboží.¹⁶⁷ Prodej zboží přes míru je sledován a postihován.¹⁶⁸

Zápotockého projevu ze závodu Sokolovo¹⁶⁹ předchází ve Svobodném slovu text reagující na nedostatek chleba v Praze mezi druhým a třetím červnem. Zatímco Zápotocký situaci shrnul jedinou větou, Svobodné slovo vysvětluje, že v jednom ze dnů byla poptávka po chlebu nebývale nízká (propadla proti normálnímu stavu o 50%) a druhý den naopak o padesát procent vyšší než obvykle, proto v tento den obchody nezvládly objednat odpovídající množství pečiva.¹⁷⁰

V polovině června deník obrátí svou pozornost ke hospodárnosti a vytváření nových úspor. Ideologický můstek mezi oběma koncepcemi tvoří příspěvek Jaroslava Koláře, který vidí souvztažnost mezi prospěchem plynoucím z reformy a možností rostoucí produkce, na kterou také navazuje zvyšování mezd.¹⁷¹ Šetření a hospodárnost přebírají jako prioritu také čtenářská rubrika (v ní se spoření zmiňuje jako sice chvályhodné, ale vzhledem k silnému sociálnímu zabezpečení ne zcela potřebné)¹⁷² nebo idealistické texty od přispěvatelky Špalkové, která doporučuje vážít si ušetřených peněz, které nebyly v reformě proměněné ve zboží a v budoucnosti mohou ještě hodně posloužit.¹⁷³

Posledními oficiálními vyjádřeními o měnové reformě ve sledovaném období jsou zkrácené zápisy ze zasedání ministerstva financí a ze semináře předsednictva ČSSS. Zatímco zpráva ze semináře ČSSS opakuje její neměnná podpůrná stanoviska k měnové reformě a zrušení vázaného trhu,¹⁷⁴ zasedání ministerstva financí se obrací k budoucím ekonomickým opatřením. Kromě zefektivnění a zlevnění výroby plánuje také lépe monitorovat výběr daní a obrátit pozornost obyvatelstva k pojištění jednotlivců; jinými slovy, hlavním cílem je zvýšení příjmů státního rozpočtu.¹⁷⁵

¹⁶⁷ NESG. *Nakupujeme radostně a hospodárně*. Svobodné slovo, 1953, č. 133 (5. 6.), s. 1.

¹⁶⁸ NESG. *Na každého nepoctivce dojde*. Svobodné slovo, 1953, č. 140 (12. 6.), s. 3.

¹⁶⁹ ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Svůj boj za další rozvoj naší výroby a blahobytu vítězně vybojujeme*. Svobodné slovo, 1953, č. 138 (10. 6.), s. 1-3.

¹⁷⁰ NESG. *Pražští pekaři se přičinili o dostatek chleba*. Svobodné slovo, 1953, č. 137 (9. 6.), s. 3.

¹⁷¹ KOLÁŘ, Jaroslav. *Dobrá organizace a zhopodárnění výroby zárukou rozvoje našeho hospodářství*. Svobodné slovo, 1953, č. 146 (20. 6.), s. 1-3.

¹⁷² NESG. *K otázkám dne - Šetříme*. Svobodné slovo, 1953, č. 142 (16. 6.), s. 5.

¹⁷³ ŠPALKOVÁ, B. *Hospodárnost – základ blahobytu*. Svobodné slovo, 1953, č. 157 (3. 7.), s. 1

¹⁷⁴ NESG. *Seminář předsednictva Čs. Strany socialistické*. Svobodné slovo, 1953, č. 166 (14. 7.), s. 3.

¹⁷⁵ NESG. *Zvýšit kupní sílu a upevnit hodnotu československé koruny*. Svobodné slovo, 1953, č. 158 (4. 7.), s.

3 Reakce obyvatelstva na dopady měnové reformy

Dny poté, co měnová reforma vstoupila v platnost, se nesly ve znamení všudypřítomného chaosu. Obyvatelstvo mělo kvůli poptávce dlouhodobě převyšující nabídku (a také díky možnosti participace na vázaném trhu) k dispozici značné finanční prostředky a již mělo zkušenosti s občasnými výpadky zásobování v plánovaném hospodářství. Své finanční prostředky, které právem vnímali jako ohrožené, se tedy již několik dnů před provedením reformy pokoušeli proměnit (především na dražší a luxusnější zboží), což vedlo k uzavření všech prodejen s volným zbožím 25. května 1953.¹⁷⁶ Zásobování na řadě míst kolabovalo a obchody utřzily několikanásobek běžného obrátu. Občanům tak ve dnech bezprostředně po provedení reformy zůstal dostupný pouze vázaný trh s okleštěným sortimentem, na který navíc neměli přístup všichni zákazníci. Za ideologické selhání je třeba považovat i informační kampaň, která probíhala v druhé polovině května, jež měla za účel přesvědčit obyvatelstvo, že k měnové reformě nedojde. Nejhůře tehdy dopadli právě ti občané, kteří vládě projevíli důvěru a do aktivního skupování zboží se nepouštěli.¹⁷⁷

Zatímco víkend 30. a 31. května proběhl spíše ve znamení výměny peněz na výměnných střediscích a horečnatých posledních nákupů, k aktivizaci obyvatelstva došlo až prvního června. Od pondělka 1. června začaly v obchodech platit nové ceny, občané si uvědomili hodnotu nové měny a získali srovnání se situací před reformou – a také, v neposlední řadě, měli možnost reformu s kolegy na pracovištích zevrubně probrat. Konečným důsledkem pondělního vystřízlivění byly stávky a nepokoje, ke kterým docházelo ve městech v celém Československu.¹⁷⁸

3.1 Srovnání kupní síly občanů před a po měnové reformě

Srovnávání kupní síly staré a nové měny bylo oblíbeným tématem ve všech analyzovaných médiích. Porovnávala se především kupní síla staré a nové měny, zdůrazňovaly se slevy na různé druhy zboží, růst mezd a zvýšení přídavků na děti a počítalo se, kolik je možné z nové výplaty ušetřit. Měnová reforma byla rovněž prezentována jako nevyhnutelný krok,

1.

¹⁷⁶ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 162.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 167.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 175.

kterým je třeba vykoupit nově nabyté sociální výhody (především starobní důchody nebo právě příspěvky na děti). Při srovnávání bohužel docházelo hned k několika nepřesnostem.

Porovnávaly se ceny zboží na volném trhu, nikoliv na vázaném, na kterém většina občanů nakupovala, pro srovnání se navíc často používaly ceny zboží nejnižší jakosti.¹⁷⁹ U zboží v obchodech proto bylo možné najít vyšší ceny než v médiích, což vedlo k další ztrátě důvěry v oficiální zdroje informací. Slevy zboží se počítaly ze stavu před reformou a jen u několika ojedinělých produktů dosahovaly 80%, o které byly poníženy platy pracovníků. Nárůst platů navíc nebyl natolik markantní, aby pokryl zvýšené životní náklady.

Růst cen spotřebního zboží byl sice nepříjemný, horší však bylo zrušení poválečných vázaných vkladů, ve kterých měla stále část občanů (především důchodců) uložené své úspory.¹⁸⁰ K těmto vkladům byl po válce omezený přístup a peníze se z nich mohly uvolňovat pouze na předem uvedené účely, většina peněz na nich tak zůstala nevyzvednutých až do jejich zrušení.

Mnoho občanů doplatilo také na překotné nákupy na konci května. Peníze z vkladních knížek sice stihli vybrat, ale záhy zjistili, že zboží je ve většině prodejen už vyprodané a po uzavření volného trhu přebytečné finance vkládali zpět na vkladní knížky. Bohužel pro ně se však všechny vklady provedené po 15. květnu krátily poměrem 50:1.¹⁸¹

Převody peněz v hotovosti představovaly samostatnou kapitolu – za první tisíc starých korun obdržel občan 74 korun nových, za každý další tisíc korun v hotovosti potom pouze dvacet korun. Celá řada občanů, včetně samotných komunistů, přišla při reformě o veškeré úspory. Podle oficiálních informací zlevnil chleba po reformě o 31%,¹⁸² před reformou tedy stál 3,60 Kčs, po reformě potom 2,50 Kčs. Zatímco za tisíc korun před reformou si mohl občan pořídit skoro 278 kilogramů chleba, za 74 korun po výměně hotovosti by nakoupil necelých třicet kilo.

Možná největší ránou, která paradoxně zasáhla právě skupiny obyvatelstva, které měla chránit, bylo zrušení vázaného trhu. Na tom nakupovala většina spotřebitelů, přidělové

¹⁷⁹ ĎOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 29

¹⁸⁰ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 13.

¹⁸¹ ĎOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 21

¹⁸² NESG. *Príkaz ministra vnútorného obchodu o nových jediných štátnych maloobchodných cenách poravínárskeho a priemyslného tovaru*. Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 3-4.

lístky navíc dostávaly také rodiny s dětmi.¹⁸³ Ceny zboží denní spotřeby byly na volném trhu sice vyšší než ceny po reformě, ale ztráta přidělových lístků nejvíce poškodila nejzranitelnější skupiny obyvatelstva. Kvůli nedostatku finančních prostředků pro zaopatření rodiny proto v tomto období prudce roste zaměstnanost žen – měnová reforma tak měla za nepředpokládaný vedlejší účinek silný vliv na emancipaci žen v Československu.¹⁸⁴

Jedinou oblastí, kde po provedení měnové reformy nedochází k výraznému nárůstu životních nákladů, jsou nájmy. Nájemné sice neroste (krátí se v poměru 5:1), týden po provedení reformy je ale oznámen růst poplatků na energie a služby.¹⁸⁵

Kvůli ztrátě kupní síly obyvatel jsou od července 1953 zavedeny „hypotéky“ na vybavení bytu nebo pořízení chaty.¹⁸⁶ Toto opatření v zásadě shrnuje průběh celé měnové reformy – stát se zde snaží co nejvíce zredukovat množství hotovosti mezi občany.

3.2 Občanské protesty proti měnové reformě

Demonstrací proti peněžní reformě, které probíhaly v krizovém období od pondělí 1. června, bylo zaznamenáno celkem na 130.¹⁸⁷ Nepokoje proběhly mj. ve Strakonících, Vimperku, Bohumíně, Orlové a Ostravě a v Praze, protesty největšího rozsahu se potom konaly v Plzni. Na Slovensku byl průběh reformy o poznání klidnější, k občanským nepokojům tu nedošlo a stávek je evidováno méně než deset.¹⁸⁸ Důvodem pro problematictější přijetí reformy v česky mluvící části země byla pravděpodobně koncentrace většího množství reformou silně zasažených pracovníků v průmyslových oblastech, kterých bylo na českém území o poznání více.

V souvislosti s demonstracemi bylo v celé zemi zadrženo přes osm set lidí, drtivá většina (okolo 650 osob) v Plzni, ostatní pak byli především z Ostravska a Prahy.¹⁸⁹ V Plzni se

¹⁸³ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 157.

¹⁸⁴ ĐOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 21

¹⁸⁵ NESG. *K otázkám dne – Jak to bude s nájemným*. Svobodné slovo, 1953, č. 134 (6. 6.), s. 2.

¹⁸⁶ NESG. *Úvěr dobrým pracovníkům*. Svobodné slovo, 1953, č. 156 (2. 7.), s. 1.

¹⁸⁷ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 14.

¹⁸⁸ ĐOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007, s. 40.

¹⁸⁹ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 14.

také konaly nejrozsáhlejší soudy se zadrženými osobami – ve čtrnácti procesech bylo odsouzeno 331 osob, přičemž odsouzení byli trestáni nejen odnětím svobody, ale také mimosoudními postihy (kupř. ztrátou zaměstnání).¹⁹⁰

Rozsah protestů na Plzeňsku lze vysvětlit kombinací několika faktorů. Na vině byla mj. opožděná květnová výplata v místních závodech, která vedla k jejímu znehodnocení, dále obavy z nastupující zásobovací krize a také to, že místní komunističtí funkcionáři o reformě nebyli informováni a na pondělní ráno naplánovali schůze, na kterých měli dohodnout budoucí postup. To však znamenalo, že dělníci v závodech zůstali po několik klíčových hodin bez dozoru.¹⁹¹ Počet dělníků, kteří opustili své pozice, činil původně okolo 4000 lidí, někteří se však vrátili zpátky na pracoviště. Zhruba 2000 demonstrantů ale opustilo brány závodu a vyrazilo do ulic (bohužel v civilním oblečení a bez „odpíchnutí“ konce směny, což později zjednodušilo jejich identifikaci).¹⁹²

K demonstrujícím dělníkům se cestou přidávali další občané; nesourodý dav, který v té chvíli čítal mezi 1000 a 5000 osob, zamířil před plzeňskou radnici, kterou následně tvrdé jádro demonstrantů vzalo útokem.¹⁹³ Poté dav zamířil k justičním paláci, kde vyrazil vrata beranidlem a poničil interiér paláce. Zde také došlo na střelbu, když se zabarikádování justiční pracovníci bránili slepou palbou z pistolí.¹⁹⁴ Pořádkovým složkám se podařilo dostat demonstranty pod kontrolu až odpoledne po několika tvrdých střetech, ve kterých došlo ke zraněním na obou stranách.¹⁹⁵

Z rozsáhlých protestů vyvodil československý prezident Antonín Zápotocký důsledky – v následujících měsících proběhly v KSČ osobní prověrky přístupu k měnové reformě a následné čistky. Pro demonstrující dělníky prezident neprojevil žádné pochopení a naopak prohlásil, že „je třeba se vši rozhodností vystoupit a ukázat sílu.“¹⁹⁶ Pravdou je, že od komunistického převratu v roce 1948 se jednalo o zdaleka nejrozsáhlejší protesty proti režimu na území Československa.

¹⁹⁰ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 15.

¹⁹¹ ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016, s. 175.

¹⁹² Tamtéž, s. 184.

¹⁹³ Tamtéž, s. 188.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 197.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 207.

¹⁹⁶ PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000, s. 15-16.

Závěr

Jedním z hlavních cílů této práce bylo zjištění, zda mohl československý občan předvídat uskutečnění měnové reformy a následně se na její dopady připravit pouze na základě četby oficiálních periodik. Z článků v analyzovaných periodících lze dojít k závěru, že z různých náznaků v textech ekonomického rázu bylo skutečně možné odvodit, že se k nějakému zásadnímu vládnímu zásahu opravdu schyluje, zvláště pokud měl čtenář k dispozici více než jedny noviny. Pravděpodobně nejpřesnějším ukazatelem mohlo být oznámení o úpravě výplat mezd a důchodů, zveřejněné začátkem května – současníci, kteří měli v paměti poválečnou měnovou reformu a zaregistrovali množící se potíže se zásobováním, na tuto změnu zareagovali pokusy o proměnu hotovosti ve zboží.

Sekundárním cílem práce byla analýza odlišností ve vnímání a prezentování měnové reformy na Slovensku, v porovnání s její prezentací v česky psaných novinách. Zde lze konstatovat, že průběh informování o měnové reformě na Slovensku je až na několik menších odchylek v podstatě identické s jejím prezentováním v Čechách. Přijetí měnové reformy a reakce na ni byly na Slovensku podstatně klidnější, nedošlo k žádným demonstracím a pouze několika stávkám ve větších závodech.

Měnová reforma v roce 1953 znamenala pro Československo důležitý mezník a přinesla změny, ze kterých se společnost vzpamatovávala několik desetiletí. Přesto, že byla ve stávající situaci opravdu nevyhnutelná, její dopady na obyvatelstvo byly dalekosáhlé – připravila celou řadu lidí o úspory, o kupní sílu a především také o důvěru ve vládnoucí režim.

Summary

One of the intended goals of this thesis – that is, to find out whether it was possible to anticipate and prepare for the impact of the currency reform in 1953 – has proven conclusive, granted that the reader has an access to more than one newspaper. While there were subtle hints at economic changes published throughout the examined period, perhaps the most decisive news was the announcement of changes in the salary system, which was publicized in the beginning of May.

The secondary research goal of the thesis, analysis of reception of the currency reform in Slovakia and its differences compared to the representation in Czech media has revealed that apart from several regional specifics, there was very little difference in the informational value of released articles in Czech and Slovak language. Reception of the currency reform in Slovakia has been, in fact, calmer than in the Czech part of the republic, with no open revolts and only a few open worker strikes.

Nevertheless, the currency reform has marked an important milestone in the existence of the country – one from which it would take decades to recover. It has effectively deprived the population of its savings, purchase power and, above all, trust to the governing regime.

Použitá literatura

Odborná literatura

- BUDINSKÝ, Libor. *Jedenáct prezidentů*. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-3909-5. 312 s.
- KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. 343 s.
- PERNES, Jiří. *Snahy o překonání politicko-hospodářské krize v Československu v roce 1953*. Brno: Prius, 2000. 74 s.
- SERAFÍNOVÁ, Danuša – VATRÁL, Jozef: *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky*. Ružomberok: Katolícka univerzita 2005. ISBN 80-8084-019-9. 214 s.
- ŠLOUF, Jakub. *Spříznění měnou*. Praha: Univerzita Karlova, 2016. ISBN 978-80-7308-585-8. 382 s.
- ĐOUBALOVÁ, Iva. *Měnová reforma 1953 a její reflexe v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2007. 69 s.

Zdroje online

- JANCURA, Vladimír. *Pravda s okovami stranickosti. A bez nich*. Správy - Pravda.sk. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/167699-pravda-s-okovami-stranickosti-a-bez-nich/>
- NOVOTNÝ, Radovan. *Antonín Zápotocký: Naše měna je pevná a měnová reforma nebude*. Investujeme.cz. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/antonin-zapotocky-nase-mena-je-pevna-a-menova-reforma-nebude/>

Prameny

Bratislavská Pravda

- NESG. *Súduh Antonín Zápotocký zvolený za prezidenta republiky*. Pravda, 1953, č. 82 (22. 3.), s. 1.
- NESG. *O niektorých problémoch a nedostatkoch výroby*. Pravda, 1953, č. 91 (31. 3.), s. 3.
- ŠIROKÝ, Viliam. *Prejav predsedu vlády súdruha V. Širokého*. Pravda, 1953, č. 107 (17. 4.), s. 1.
- RUMJANCOV, V. M. *Spoločný a osobný majetek v kolchozoch*. Pravda, 1953, č. 107 (17. 4.), s. 3.
- JERGA, Jozef. *Sporenie – nástroj k uskutočneniu blahobytu pracujúcich*. Pravda, 1953, č. 107 (17. 4.), s. 4.
- NESG. *Národné shromáždzenie začalo prerokovávať návrh štátneho rozpočtu na rok 1953*. Pravda, 1953, č. 112 (22. 4.), s. 3-4.
- ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Osem rokov budovania republiky*. Pravda, 1953, č. 129 (9. 5. 1953).
- ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. Pravda,

1953, č. 136 (16. 5. 1953), s. 1-2.

NESG. *Prezident republiky Antonín Zápotocký přijal delegáciu Českobudějovického kraja.* Pravda, 1953, č. 141 (21. 5.), s. 1.

NESG. *Usnesenie vlády republiky československej a ústredného výboru KSČ o uskutočnení peňažnej reformy a zrušení lístkov na potravinárske a priemyselné tovary.* Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 1-2.

NESG. *Príkaz ministra vnútorného obchodu o nových jediných štátnych maloobchodných cenách poravínárskeho a priemyselného tovaru.* Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 3-4.

ŠIROKÝ, Viliam. *Prejav predsedu vlády. V. Širokého na plenárnom zasadani Národného shromaždenia.* Pravda, 1953, č. 151 (31. 5.), s. 3-4.

NESG. *Pracujúci miest i vidieka schvalujú uskutočnenie menovej reformy a zručenie lístkového systému.* Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 1.

NESG. *Na pomoc agitátorom. Opatrenia vlády a strany – cesta k ďalšiemu rozvoju nášho hospodárstva.* Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 2.

NESG. *Upozornenie.* Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 2

KOLÁŘ, Jaroslav. *Vytváráme predpoklady d'alsieho zrýchlenia nášho hospodárskeho vývoja.* Pravda, 1953, č. 152 (1. 6.), s. 4

NESG. *Pracujúci našej vlasti vítajú peňažnú reformu a zručenie lístkového systému.* Pravda, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 1

KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa – Doba táni 1953-1956.* Brno: Barrister and Principal, 2005. ISBN 80-86598-98-5 s. 66

NESG. *Na pomoc agitátorom. Fakty o význame menovej reformy.* Pravda, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 2.

ČIERNY, Ján. *Ozobračovanie väčšiny obyvateľstva v kapitalistických krajinách.* Pravda, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 3

NESG. *O čo sa zvýši hodinová mzda robotníka.* Pravda, 1953, č. 154 (4. 6.), s. 2.

NESG. *Slovo našim agitátorom.* Pravda, 1953, č. 156 (5. 6.), s. 5

NESG. *Komunisti na čele.* Pravda, 1953, č. 156 (5. 6.), s. 1-2

NESG. *Novácki robotníci vítajú peňažnú reformu a zrušenie lístkového systému.* Pravda, 1953, č. 156 (5. 6.), s. 3

NESG. *Niektoré ďalšie ceny potravín a priemyselných výrobkov.* Pravda, 1953, č. 157 (6. 6.), s. 8

NESG. *Zárobky v kapitalistickej ČSR a dnes.* Pravda, 1953, č. 157 (6. 6.), s. 3.

NEJEDLÝ, Zdeněk. *Významný krok na ceste budovania socializmu.* Pravda, 1953, č. 160 (9. 6.), s. 4

ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého.* Pravda, 1953, č. 162 (11. 6.), s. 1, s. 3

FERIANC, Ján. *Menová reforma – predpoklad rozvoja nášho hospodárstva.* Pravda, 1953, č. 163 (12. 6.), s. 4-5.

ŠIROKÝ, Viliam. *Zpráva o činnosti Ústredného výboru KSS a ďalšie úlohy strany.* Pravda, 1953, č. 165 (14. 6.), s. 5.

ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky súdruha A. Zápotockého na X. sjazde.* Pravda, 1953, č. 167 (16. 6.), s. 1-2.

TEŽBÍR, Simeon. *Z redakčnej pošty pravdy – Ako kulak „splnil“ dodávku.* Pravda, 1953, č. 169 (17. 6.), s. 8.

NESG. *Z usnesenia rozšíreného predstavenstva ÚRO k menovej reforme.* Pravda, 1953, č. 171 (20. 6.), s. 2.

NESG. *Za najvyššiu hospodárnosť v celom národnom hospodárstve.* Pravda, 1953, č. 172 (21. 6.), s. 1-2.

INOVECKÝ, Jozef. *Po menovej reforme a cenovej úprave zvyšuje sa hodnota pracovnej jednotky družstevníkov v Drženiciach*. Pravda, 1953, č. 172 (23. 6.), s. 6.
NESG. *Plnením usnesení X. sjazdu k zabezpečeniu plánu v poľnohospodárstve*. Pravda, 1953, č. 176 (25. 6.), s. 1-2.
NESG. *List prezidenta republiky Antonína Zápotockého k ustavujúcej schodzi Slovenskej akadémie vied*. Pravda, 1953, č. 178 (27. 6.), s. 1.
ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 187 (6.7.), s. 1.
NESG. *Usnesenie predstavenstva Ústrednej rady odborov zo dňa 6. júla 1953*. Pravda, 1953, č. 188 (7.7.), s. 2.
NESG. *Špekulanti v menovej reforme nepochodili*. Pravda, 1953, č. 188 (9.7.), s. 8.

Práca

NESG. *Z veľkého utrpenia zrodila sa veľká sila*. Práca, 1953, č. 86 (11. 4.), s. 1-2.
NESG. *Národné shromaždenie jednomyselne schválilo rozpočet na rok 1953*. Práca, 1953, č. 97 (24. 4.), s. 3.
ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky A. Zápotockého*. Práca, 1953, č. 103 (1. 5.), s. 2.
SITÁR, Antonín. *Prečo Masopriemysel v Nitre neplní predmájový záväzok*. Práca, 1953, č. 106 (5. 5.), s. 2.
ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Prejav prezidenta republiky Antonína Zápotockého*. Práca, 1953, č. 118 (16. 5.), s. 1.
NESG. *Absencia a fluktuácia – zlo výroby*. Práca, 1953, č. 118 (19. 5.), s. 1.
NESG. *Zprávy zo zasadnutí úv ksč, vlády a národného shromaždenia*. Práca, 1953, č. 129 (31. 5.), s. 1-2.
ŠIROKÝ, Viliam. *Prejav predsedu vlády Viliama Širokého na plenárnom zasadaní Národného shromaždenia*. Práca, 1953, č. 129 (31. 5.), s. 3.
NESG. *Prevolanie ÚRO k usneseniu vlády a ÚV KSČ o peňažnej reforme a zrušení lístkov na potravinársky a priemyselný tovar*. Práca, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 1.
KLIMENT, Gustav. *Rozhodný krok k ďalšiemu rozmachu nášho hospodárstva*. Práca, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 1.
NESG. *Ako sa zvyšujú mzdy a platy*. Práca, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 3.
NESG. *Peňažná reforma a zrušenie lístkov vzpruhou k ďalšiemu rozmachu budovateľského úsilia*. Práca, 1953, č. 131 (3. 6.), s. 1.
NESG. *Po menových a zásobovaciach reformách ešte viac zvyšovať výrobu a produktivitu práce*. Práca, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1.
NESG. *Najtvrdší úder nepriateľom ľudu*. Práca, 1953, č. 137 (10. 6.), s. 1-2.
NESG. *Proti nesvedomitým pracovníkom v obchode*. Práca, 1953, č. 155 (30. 6.), s. 6.
KOLÁŘ, Jaroslav. *O význame zrušenia lístkového systému*. Práca, 1953, č. 133 (5. 6.), s. 1., s. 3.
NESG. *Mizne nehospodárnosť s potravinami*. Práca, 1953, č. 136 (9. 6.), s. 2.
NESG. *Radostný odraz peňažnej reformy na pracoviskách*. Práca, 1953, č. 144 (17. 6.), s. 6.
KSIŇAŽ, Jozef. *To dobro z peňažnej reformy*. Práca, 1953, č. 157 (2.7.), s. 2.
NESG. *Peňažná reforma dala pevný základ*. Práca, 1953, č. 168 (15. 7.), s. 1.
NESG. *Výplata dochodkov z národného poistenia*. Práca, 1953, č. 177 (25. 7.), s. 2.

Rudé právo

- ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého*. Rudé právo, 1953, č. 120 (1. 5.), s. 2.
- MEZULIÁNIK, M. *Nesmiřitelně bojovat proti kulakům – sabotérům našeho hospodářství*. Rudé právo, 1953, č. 123 (4. 5.), s. 2.
- ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Osm let budování republiky*. Rudé právo, 1953, č. 128 (9. 5.), s. 1.
- ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády Viliama Širokého*. Rudé právo, 1953, č. 128 (9. 5.), s. 2.
- NESG. *Slovenské jaro*. Rudé právo, 1953, č. 131 (12. 5.), s. 2.
- NESG. *Ke změnám ve výplatních termínech mezd a platů*. Rudé právo, 1953, č. 142 (23. 5.), s. 2.
- NESG. *Kulaci před soudem lidu*. Rudé právo, 1953, č. 145 (26. 5.), s. 3.
- BACÍLEK, Karel. *Upevnit stranickou a státní kázeň*. Rudé právo, 1953, č. 147 (28. 5.), s. 2-3
- ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády Viliama Širokého na schůzi Národního shromáždění dne 30. května 1953*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 2-3.
- NESG. *Směrnice ministra financí ze dne 30. května 1953 o způsobu provedení peněžní reformy*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 5.
- NESG. *Usnesení vlády republiky Československé a Ústředního výboru Komunistické strany československa ze dne 30. května 1953*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 1-2
- NESG. *Úprava prodeje pracovní doby od neděle 31. května do středy 3. června*. Rudé právo, 1953, č. 150 (31. 5.), s. 6.
- NESG. *Prodej zboží za staré peníze*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 2.
- NESG. *Pracující měst i venkova jednotně schvalují provedení měnové reformy a zrušení lístkového systému*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 1.
- NESG. *Pevná základna k dalšímu růstu životní úrovně*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 1-2.
- PILIPČÍNEC, Ivan. *Nový podnět k zvyšování produktivity práce*. Rudé právo, 1953, č. 151 (1. 6.), s. 1.
- NESG. *Rána kapitalistickým živlům a spekulantům*. Rudé právo, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 1.
- NESG. *Jak se vypočte daň ze mzdy při provádění měnové reformy*. Rudé právo, 1953, č. 152 (2. 6.), s. 2.
- NESG. *Náš lid vyjadřuje souhlas s usnesením strany a vlády novými závazky*. Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 1.
- NESG. *Bude se nám lépe dařit!* Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 1.
- NESG. *K některým otázkám provádění peněžní reformy*. Rudé právo, 1953, č. 153 (3. 6.), s. 3
- NESG. *K ještě rychlejšímu růstu socialistického hospodářství*. Rudé právo, 1953, č. 153 (4. 6.), s. 1.
- NESG. *Odhalení šmelináři*. Rudé právo, 1953, č. 160 (10. 6.), s. 3.
- ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého*. Rudé právo, 1953, č. 161 (11. 6.), s. 1-2.
- ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev soudruha Antonína Zápotockého na X. sjezdu KSS*. Rudé právo, 1953, č. 166 (16. 6.), s. 1-2.
- ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády soudruha V. Širokého*. Rudé právo, 1953, č. 166

(16. 6.), s. 1-2.

NESG. *Hospodárnost – zákonitost budování socialismu*. Rudé právo, 1953, č. 167 (17. 6.), s. 1.

NESG. *Vyrábět jakostněji*. Rudé právo, 1953, č. 168 (18. 6.), s. 1.

VODA-PEXA, Bedřich. *Ideologicky upevnit řady strany*. Rudé právo, 1953, č. 169 (19. 6.), s. 1.

NESG. *Za ideovou a účinnou propagandu*. Rudé právo, 1953, č. 170 (20. 6.), s. 2-3.

NESG. *Ideologickou prací strany na pořad členských schůzí*. Rudé právo, 1953, č. 172 (22. 6.), s. 1.

NESG. *Významná opatření k upevnění pracovní kázně*. Rudé právo, 1953, č. 180 (30. 6.), s. 2.

NESG. *Správným hospodařením podepřít pevnost naší koruny*. Rudé právo, 1953, č. 184 (4. 7.), s. 2.

NESG. *Snižovat výrobní náklady*. Rudé právo, 1953, č. 187 (7. 7.), s. 1.

NESG. *Rozvíjet sebekritiku a kritiku zdola*. Rudé právo, 1953, č. 189 (9. 7.), s. 1.

NESG. *Pečovat o pracujícího člověka*. Rudé právo, 1953, č. 190 (10. 7.), s. 1.

NESG. *Více kvalitních výrobků našim pracujícím*. Rudé právo, 1953, č. 200 (20. 7.), s. 1.

NESG. *Sloužit pracujícím – poslání socialistického obchodu*. Rudé právo, 1953, č. 206 (26. 7.), s. 1.

Plzeňská Pravda

NESG. *Sportovci oslaví 8. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou*. Pravda, 1953, č. 35 (1. 5.), s. 8

RADA, Gustav. *Z celého srdce děkujeme těm, kdož nám před osmi lety přinesli svobodu – hrdinnému sovětskému lidu a jeho vítězné armádě!* Pravda, 1953, č. 37 (8. 5.), s. 1.

NESG. *Mohutná manifestace souhlasu plzeňských pracujících s provedením měnové reformy a se zrušením lístkového systému*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 1.

NESG. *Významný mezník na cestě k socialismu*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 1

NESG. *Počítejte s námi*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 2.

NESG. *Vyhláška ministerstva vnitřního obchodu č. 153-1953 Ú. L., o úpravě nákupu v maloobchodní síti*. Pravda, 1953, č. 44 (2. 6.), s. 2.

NESG. *Plzeňští pracující se vypořádají s reakcí*. Pravda, 1953, č. 45 (5. 6.), s. 2.

NESG. *Když se obchody otevřely...* Pravda, 1953, č. 45 (5. 6.), s. 1.

NESG. *Zaměstnanci Plzeňských pivovarů uvítali měnovou reformu zvýšením pracovního úsilí*. Pravda, 1953, č. 45 (5. 6.), s. 3

NESG. *Pracující našeho kraje pozorně vyslechli projev presidenta soudruha Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 47 (12. 6.), s. 1.

NESG. *Ukažme, že si blahobyt umíme sami vydobýt*. Pravda, 1953, č. 47 (12. 6.), s. 2.

NESG. *V Kdyňské přádelně uskutečňují směrnici presidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého*. Pravda, 1953, č. 48 (16. 6.), s. 3.

NESG. *Považte, nebudou...* Pravda, 1953, č. 52 (30. 6.), s. 3.

NESG. *V prodejně Jednoty ve Zdemyslicích je vázán odběr jednoho druhu zboží na jiné zboží*. Pravda, 1953, č. 53 (3. 7.), s. 4.

NESG. *Co by u nás již mělo zmizet*. Pravda, 1953, č. 53 (3. 7.), s. 4.

HANZLÍK, František. *Co přinesla peněžní reforma družstevníkům v Hliněném újezdě*. Pravda, 1953, č. 55 (10. 7.), s. 6.

FICTUM Josef. *Zbavit družstevníky v Semošicích škůdcovských rad kulaka Voleny*.

Pravda, 1953, č. 55 (10. 7.), s. 2

Svobodné slovo

JIRÁSEK, Alois. F. L. Věk. Svobodné slovo, 1953, č. 103 (1. 5.), s. 2.

ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky Antonína Zápotockého*. Svobodné slovo, 1953, č. 103 (1. 5.), s. 1.

NESG. *Denní zprávy*. Svobodné slovo, 1953, č. 107 (6. 5.), s. 3

NESG. *Slovo čtenářů*. Svobodné slovo, 1953, č. 107 (6. 5.), s. 3

MRKVIČKA, Arnošt. *Bratrská pomoc Sovětského svazu*. Svobodné slovo, 1953, č. 108 (7. 5.), s. 1.

ŠIROKÝ, Viliam. *Projev předsedy vlády a předsedy ÚAV NF Viliama Širokého*. Svobodné slovo, 1953, č. 110 (9. 5.), s. 2.

ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky Antonína Zápotockého*. Svobodné slovo, 1953, č. 111 (10. 5.), s. 1.

NESG. *Plenární zasedání Ústřední rady odborů v Praze*. Svobodné slovo, 1953, č. 115 (15. 5.), s. 1.

ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Projev presidenta republiky Antonína Zápotockého na zasedání Ústřední rady odborů*. Svobodné slovo, 1953, č. 116 (16. 5.), s. 1.

ŠLECHTA, Emanuel. *Pozdrav Československé straně lidové*. Svobodné slovo, 1953, č. 118 (19. 5.), s. 3.

NESG. *V obchodech bude opět dostatek Melty*. Svobodné slovo, 1953, č. 119 (20. 5.), s. 3.

NEUMAN, Alois. *Místopředseda strany, ministr spojů dr. Alois Neuman na krajském aktivu strany v K. Varech*. Svobodné slovo, 1953, č. 124 (26. 5.), s. 3.

ŠLECHTA, Emanuel. *Projev předsedy Čs. Strany socialistické, ministra stavebního průmyslu prof. Dr. Ing. Emanuela Šlechty*. Svobodné slovo, 1953, č. 129 (31. 5.), s. 3.

Cesta k dalšímu rozvoji. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 1.

ŠLECHTA, Emanuel. *Předseda strany ministr stavebního průmyslu dr. E. Šlechta na krajském aktivu strany v Plzni*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (2. 6.), s. 3.

NESG. *Usnesení předsednictva Čs. Strany socialistické*. Svobodné slovo, 1953, č. 131 (3. 6.), s. 1.

NESG. *Naše prodejny se bohatě naplňují potravinami*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (3. 6.), s. 1.

NESG. *Malý oznamovatel*. Svobodné slovo, 1953, č. 130 (3. 6.), s. 3.

BRABEC, Svatopluk. *Rána spekulantům*. Svobodné slovo, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1.

KLINGER, Miroslav. *Pobídka ke zvyšování budovatelského úsilí*. Svobodné slovo, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1

NESG. *Dobré podmínky pro naši další cestu vpřed*. Svobodné slovo, 1953, č. 132 (4. 6.), s. 1

NESG. *Nakupujeme radostně a hospodárně*. Svobodné slovo, 1953, č. 133 (5. 6.), s. 1.

NESG. *K otázkám dne – Jak to bude s nájemným*. Svobodné slovo, 1953, č. 134 (6. 6.), s. 2.

ŠLECHTA, Emanuel. *Projev ministra stavebního průmyslu prof. Dr. E. Šlechty*. Svobodné slovo, 1953, č. 134 (6. 6.), s. 1.

NESG. *Vezměte si tužku a počítejte s námi*. Svobodné slovo, 1953, č. 135 (7. 6.), s. 3.

NESG. *Pražští pekaři se přičinili o dostatek chleba*. Svobodné slovo, 1953, č. 137 (9. 6.), s. 3.

ZÁPOTOCKÝ, Antonín. *Svůj boj za další rozvoj naší výroby a blahobytu vítězně*

vybojujeme. Svobodné slovo, 1953, č. 138 (10. 6.), s. 1-3.
NESG. *Na každého nepoctivce dojde.* Svobodné slovo, 1953, č. 140 (12. 6.), s. 3.
NESG. *K otázkám dne - Šetříme.* Svobodné slovo, 1953, č. 142 (16. 6.), s. 5.
KOLÁŘ, Jaroslav. *Dobrá organizace a z hospodárnění výroby zárukou rozvoje našeho hospodářství.* Svobodné slovo, 1953, č. 146 (20. 6.), s. 1-3.
NESG. *Úvěr dobrým pracovníkům.* Svobodné slovo, 1953, č. 156 (2. 7.), s. 1.
ŠPALKOVÁ, B. *Hospodárnost – základ blahobytu.* Svobodné slovo, 1953, č. 157 (3. 7.), s. 1
NESG. *Zvýšit kupní sílu a upevnit hodnotu československé koruny.* Svobodné slovo, 1953, č. 158 (4. 7.), s.
NESG. *Seminář předsednictva Čs. Strany socialistické.* Svobodné slovo, 1953, č. 166 (14. 7.), s. 3.
NESG. *Občanská kontrola obchodu.* Svobodné slovo, 1953, č. 168 (16. 7.), s. 1.
NESG. *Velký zájem pracujících o úvěrový prodej.* Svobodné slovo, 1953, č. 169 (17. 7.), s. 3.
NESG. *Přepočtení trhové ceny domku.* Svobodné slovo, 1953, č. 173 (22. 7.), s. 3.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Aleš Procházka

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2016/2017

E-mail diplomantky/diplomanta:
a.prochazka87@gmail.com

Studijní obor/forma studia:
Kombinované

Předpokládaný název práce v češtině:

Dopady měnové reformy z roku 1953 na každodenní život v ČSR

Předpokládaný název práce v angličtině:

Impacts of 1953 currency reform on everyday life in Czechoslovakia

Předpokládaný termín dokončení:

ZS 2018/2019

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce:

Hlavním cílem práce je zmapování společenského klimatu a celkové nálady v československé společnosti po provedení měnové reformy v roce 1953. Důraz je přitom kladen na podávání informací o reformě a jejím přijetí v regionálních denících na území Československa, včetně denního tisku na Slovensku, a jejich konfrontaci s novodobými (tj. porevolučními) historickými poznatky. Hlavní přidanou hodnotou práce by měla být analýza deníků napříč Československem, včetně často opomíjených titulů slovenského denního tisku.

Předpokládaná struktura práce:

Úvod – Cíl práce a metodika výzkumu

Část I - Přehled politicko-spoločenské situace v Československu bezprostředně před a po provedení měnové reformy

Část II – Analýzy jednotlivých titulů denního tisku ve sledovaném období

- a) Články v Rudém právu
- b) Články ve Svobodném slovu
- c) Články v plzeňské Pravdě
- d) Články v bratislavské Pravdě
- e) Články v deníku Smena

Část III – Srovnání dějinných událostí prezentovaných v pramenech s poznatky z odborné literatury, analýza dobové situace, porovnání přijetí a reakcí na reformu v Čechách a na Slovensku

Závěr – Dopad měnové reformy na další politicko-spoločenské dění v Československu

Vymezení zpracovávaného materiálu:

Články z období od 1. dubna až 31. prosince 1953 v Rudém právu, Svobodném slovu, plzeňské Pravdě, bratislavské Pravdě a deníku Smena

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Analýza článků v denním tisku ve sledovaném období a jejich následná konfrontace s údaji v odborné literatuře.

Základní literatura

KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010.

Historická monografie, zaměřená na dějiny českých médií ve 20. století. Skrze historii žurnalistiky tak interpretuje rovněž moderní historii Československa (potažmo České republiky a nachází paralely mezi dějinami všedního dne a historickým děním, kde jako katalyzátor sloužila právě média.

BEDNAŘÍK, Petr – JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha:

Grada 2011.

Titul, který zpracovává dějiny českých médiích od počátku jejich vývoje až po současnost. Kromě toho se také zabývá vznikem a aplikací propagandy u různých totalitních režimů, jednotlivým periodikům za období socialismu a klíčovým historickým osobnostem žurnalistiky.

KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa – doba tání 1953-1956*. 1. vyd. Brno: Barrister and Principal, 2005. 776 s.

Historická publikace, která zpracovává politické dění v Československu velmi podrobnou kronikovou formou. Především komplikované politické situace jsou zde popsány z několika úhlů pohledu a po jednotlivých dnech.

ŠEFČÁK Luboš – DUHAJOVÁ, Zuzana: *Dejiny slovenského novinárstva 1918-1968*. Vydavateľstvo Univerzity Komenského, Bratislava 1999. 245 s.

Vysokoškolská skripta, která se soustředí na dějiny slovenského tisku v období od vzniku Československa až po Pražské jaro. Zahrnují tak období pro žurnalistiku v našich zemích v podstatě nejproblematictější a nejproměnlivější.

SERAFÍNOVÁ, Danuša – VATRÁL, Jozef: *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky*. Ružomberok: Katolícka univerzita 2005. 214 s.

Vysokoškolská skripta, která stručně mapují dějiny slovenské žurnalistiky od 16. století až po počátek 21. století. Titul je užitečný především díky svému širokému záběru a jednoduchmu shrnutí legislativní a společenské situace v jednotlivých historických obdobích.

Diplomové práce k tématu

SOVIČKA, Lukáš. *Měnová reforma 1953 v Československu*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta, katedra hospodářských dějin, 2014. 54 s. Vedoucí bakalářské práce Pavel Dufek.

KŘIVANCOVÁ, Jana. *Měnová reforma roku 1953 a plzeňské povstání*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015. 113 s. Vedoucí diplomové práce Roman Kodet.

Datum / Podpis studenta/ky

30/1/2018

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.